

การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

นายจักรพงษ์ บุตรราช

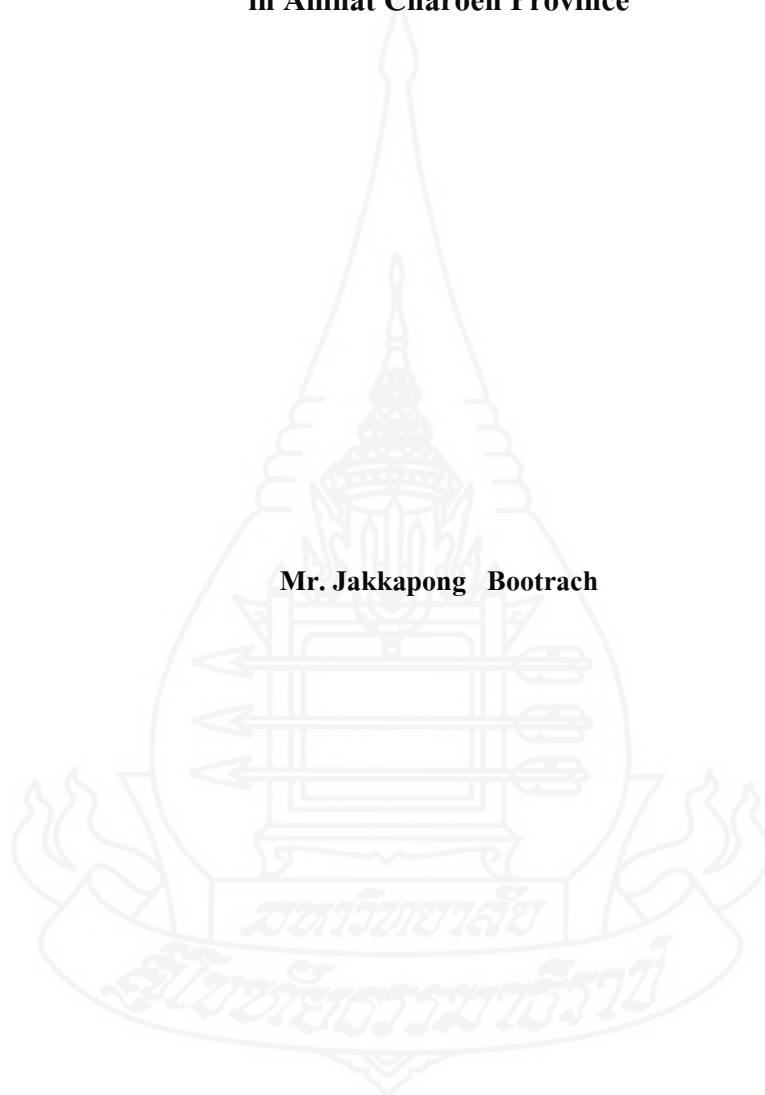

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Extension on Organic Vegetable Production of Farmers
in Amnat Charoen Province**

Mr. Jakkapong Bootrach

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
ชื่อและนามสกุล นายจักรพงษ์ บุตรราช
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุฑเมือง แสนเสริม

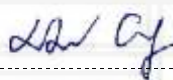
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤณี ต่างวิวัฒน์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุฑเมือง แสนเสริม)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ผู้วิจัย นายจักรพงษ์ บุคราษ รหัสนักศึกษา 2609000290

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม
ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ 3) การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ 4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 140 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ฮาแมน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.53 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชนและมีประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์เฉลี่ย 4.86 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.18 คน รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์เฉลี่ย 10,418.27 บาท รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์เฉลี่ย 3,278.85 บาท มีที่ดินของตนเองเฉลี่ย 3.34 ไร่ 2) เกษตรกรร้อยละ 94.2 มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ในระดับมากที่สุด 3) การได้รับส่งเสริม เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง 4) ความต้องการการส่งเสริม เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ อยู่ในระดับมาก ต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด และต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมากที่สุด 5) เกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยในทุกประเด็น ทั้งในด้านวิธีการส่งเสริม ด้านเนื้อหา และด้านการได้รับการสนับสนุน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ ให้เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมหลักสูตรการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เกษตรกร จัดตั้งแปลงต้นแบบศูนย์เรียนรู้ ให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์ จัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น และสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตพืชผักอินทรีย์

Thesis title: Extension on Organic Vegetable Production of Farmers in Amnat Charoen Province

Researcher: Mr.Jakkapong Bootrach; **ID:** 2609000290;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Dr. Sineenuch Khрутmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objective of this research were to study 1) basic information of organic vegetable farmers in Amnat Charoen Province 2) knowledge and Needs about organic vegetable production of farmers in Amnat Charoen Province 3) conditions for promoting vegetable production Organic farming of farmers in Amnat Charoen Province 4) Needs for promotion of organic vegetable production of farmers in Amnat Charoen Province 5) Problems and limitations Suggestion for promoting organic vegetable production of farmers in Amnat Charoen Province

The population in this study were 140 organic vegetable farmers in Amnat Charoen Province by random sampling. The samples were 104 subjects. The statistics for data analysis were frequency, percentage, minimum, maximum, average and standard deviation.

The results of the research revealed that 1) Most of the farmers were female, aged between 51.12 years old, finished primary education. The average household members are 4.53 people. All the farmers are agricultural group / organizations. Not being a community leader and having experience in producing organic vegetables, an average of 4.86 years, with an average number of household laborers at 2.18 people, an average income of organic vegetable production 10,418.27 baht, an average expenditure from organic vegetable production is 3,278.85 baht, with land Own, average 3.34 rai 2) Farmers, knowledge and understanding about organic vegetable production at the highest level 3) The level of promotion The methods of promotion were at a medium level. The content of the promotion of organic vegetable production was at a high level. The support was at a medium level. 4) The level of needs for promotion. The methods of promotion were at a high level. The content of the demand for promoting organic vegetable production is at the highest level. The need for support is at the highest level. 5) Problems of promoting organic vegetable production are at a low level. The methods of promotion were at a low level. The content promoted was at a low level. The support was at a low level. Farmers has suggestions for promotion. The staff should organize a training course on organic vegetable production for farmers. Establish a prototype plot of the Organic Vegetable Production Learning Center. Providing knowledge on seed production and propagation in an organic system Various departments Integrated together to provide a place to sell more organic products Survey the demand for production factors used in the production of organic vegetables

Keywords: Extension, Organic vegetable production of farmers

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณี ต่างวิวัฒน์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม และคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ปรีกษา ตรวจสอบ แก้ไข ให้ข้อเสนอแนะด้วยดีตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนข้อมูลการวิจัยครั้งนี้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัย และพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญทุกท่าน ที่อนุเคราะห์ในการชี้แนะแนวทางการศึกษา และเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ มารดา คุณจันทร์เพ็ญ บุตรราช คุณกุลลาบ บุตรราช คุณสุภาพ บุตรราช คุณกันติยา บุตรราช คุณบุญมี วิจิตร และญาติพี่น้อง ที่สนับสนุนทุนในการศึกษา คอยห่วงใย ให้กำลังใจ สนับสนุนความสำเร็จทุกวิถีทางจนสามารถทำให้การวิจัยนี้สำเร็จได้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

จักรพงษ์ บุตรราช

มิถุนายน 2565

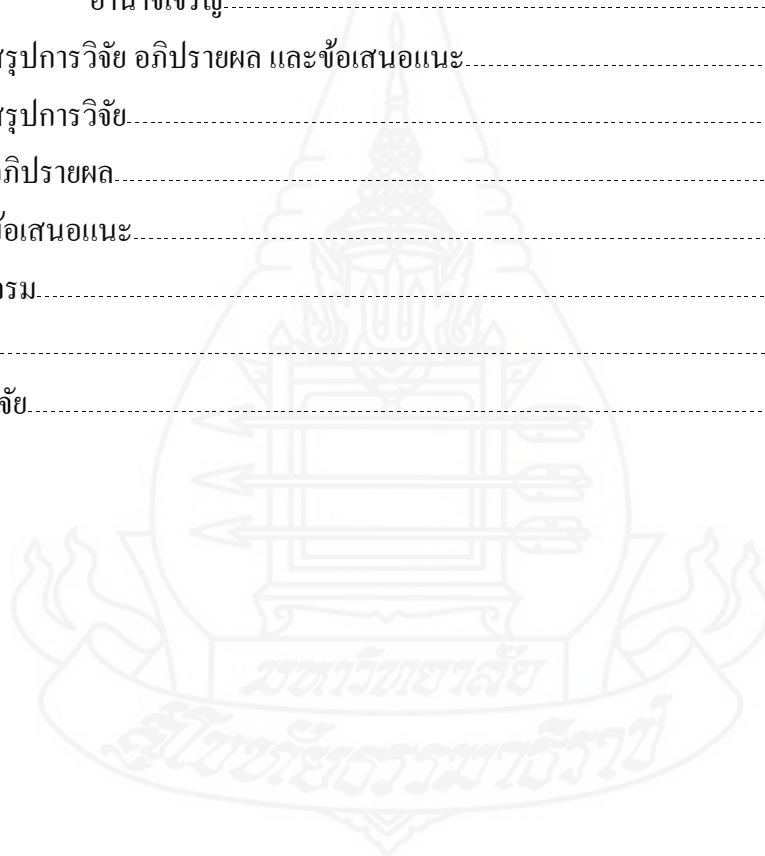

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับหลักการผลิตพืชอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตลาด.....	17
บริบทของจังหวัดอำนาจเจริญ.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ.....	35
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..	40
ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ.....	44
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ.....	65
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
สรุปการวิจัย.....	71
อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	77
บรรณานุกรม.....	79
ภาคผนวก.....	83
ประวัติผู้วิจัย.....	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ... 36
ตารางที่ 4.2	สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัด อำนาจเจริญ..... 38
ตารางที่ 4.3	ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 40
ตารางที่ 4.4	ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ..... 44
ตารางที่ 4.5	การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรใน จังหวัดอำนาจเจริญ..... 45
ตารางที่ 4.6	การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ..... 48
ตารางที่ 4.7	การได้รับการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของ เกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 53
ตารางที่ 4.8	ความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของ เกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 55
ตารางที่ 4.9	ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรใน จังหวัดอำนาจเจริญ..... 58
ตารางที่ 4.10	ความต้องการการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุนการผลิตพืชผักอินทรีย์ ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 63
ตารางที่ 4.11	การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของ เกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 64
ตารางที่ 4.12	ระดับปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ..... 65
ตารางที่ 4.13	ภาพรวมปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร ในจังหวัดอำนาจเจริญ..... 69

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้รูปแบบการเกษตรเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรที่พึ่งพาตนเองและธรรมชาติ การผลิตเพื่อบริโภค เป็นการเกษตรอุตสาหกรรมเพื่อการค้า การผลิตที่เน้นปริมาณ แต่ขาดการคำนึงถึงคุณภาพและมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่าไม้ และยังส่งผลกระทบต่อร่างกายของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค (พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, 2558, น. 22) กระทรวงเกษตรจึงมีการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ โดยยุทธศาสตร์ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่มีความพร้อมเป็นผู้นำต้นแบบในการดำเนินการเพื่อให้มีอาหารปลอดภัยและได้มาตรฐาน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561, น. 14) จังหวัดอำนาจเจริญได้ประกาศนโยบายสาธารณะ “วาระเมืองเกษตรอินทรีย์และสมุนไพร คู่เมืองธรรมเกษตร วิถีอำนาจเจริญ” ร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดมีผลผลิตพืชผัก ผลไม้ และสมุนไพรอินทรีย์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ, 2561, น. 24)

พืชผักอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกใหม่ให้เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์นำสินค้ามาจำหน่ายในท้องตลาด แต่เกษตรกรยังขาดความรู้ในการปลูกพืชผักอินทรีย์ต้องมีการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการใช้ระบบปลูกพืช วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ และวัสดุจากธรรมชาติ ปุ๋ยอินทรีย์และกำจัดศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีสังเคราะห์ จุลินทรีย์ปนเปื้อนและมีการแยกแยะผลผลิตให้แตกต่างจากพืชผักทั่วไปอย่างชัดเจน ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์จะทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เพื่อสุขภาพและความปลอดภัยทั้งต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ตอบสนองการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติปี 2560-2564 ช่วยผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคด้านการผลิต การค้า การบริโภคและการบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ, 2561, น. 24)

จากสถานการณ์ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องต่อนโยบายภาครัฐ จึงได้ศึกษาวิจัยการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยได้เน้นศึกษาถึง 1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ 3) การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ 4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ปรับใช้ในการประกอบอาชีพและหน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรที่ต่อไป

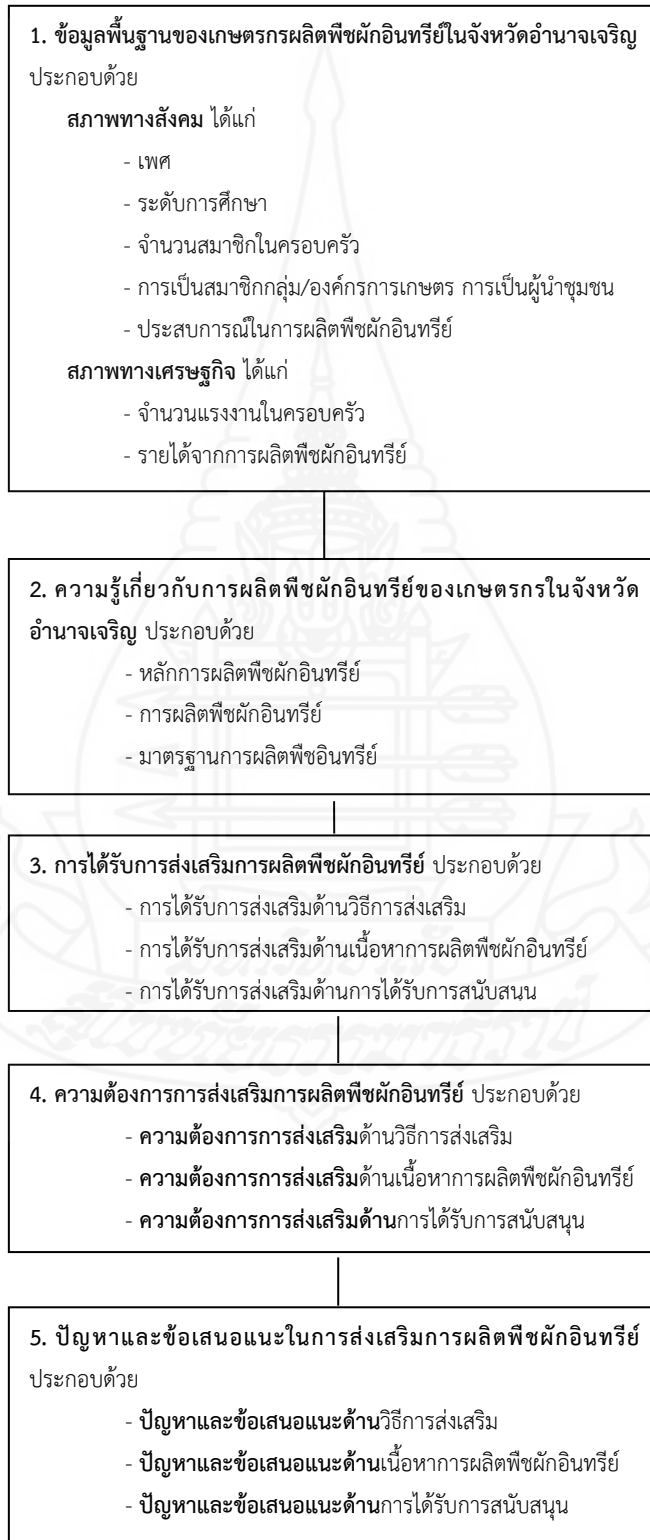
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 2.3 เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 **ขอบเขตเชิงพื้นที่** ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 140 คน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ, 2562, น. 22)

4.2 **ขอบเขตเชิงเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้คือ ศึกษาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในประเด็น ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ การได้รับการส่งเสริม ความต้องการการส่งเสริม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

4.3 **ขอบเขตเชิงเวลา** การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ระหว่างเดือนมกราคม ถึง สิงหาคม 2562

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

5.1 **เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์** หมายถึง เกษตรกรที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ มีข้อมูลในหน่วยตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ)

5.2 **พืชผักอินทรีย์ (Organic Vegetables)** หมายถึง พืชผักที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ 100% ทุกขั้นตอนการผลิตปลอดสารพิษ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้สารเคมีกำจัดโรคและแมลง ไม่ใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ดัดแปลงพันธุกรรม ลดปริมาณสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่จะปนเปื้อนเข้าไปในอากาศและน้ำ

5.3 **การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์** หมายถึง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

5.4 **ข้อมูลพื้นฐาน** หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ต้นทุนการผลิต รายได้ของครัวเรือน การเป็นผู้นำ ในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

5.5 ความรู้ หมายถึง ความรู้จากการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับหลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ การผลิตพืชผักอินทรีย์ มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ การตลาด

5.6 การได้รับการส่งเสริม หมายถึง ระดับการได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในจังหวัดอำนาจเจริญในปัจจุบัน ที่ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริม เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

5.7 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ที่ประกอบด้วย ความต้องการด้านต่างๆ ได้แก่ ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

5.8 วิธีการส่งเสริม หมายถึง เป็นวิธีการที่นักส่งเสริมการเกษตรจะช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับความรู้ใหม่หรือวิทยาการใหม่ ๆ ได้แก่ การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน และการส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

5.9 การสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง การสนับสนุนปัจจัยและองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้กำหนดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับไว้ดังนี้

6.1 การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่อื่นต่อไป

6.2 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3 การวิจัยครั้งนี้ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกระตุ้นให้เกษตรกรใช้ผลิตพืชผักอินทรีย์เพิ่มขึ้น

6.4 เพื่อนำปัญหาและข้อเสนอแนะ ที่ได้การวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรให้มีคุณภาพต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการผลิตพืชอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตลาด
3. บริบทของจังหวัดอำนาจเจริญ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

แนวคิดการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการให้การศึกษาและการศึกษานอกระบบซึ่งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย ความหมายการส่งเสริมการเกษตร ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

1.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

ดิเรก ฤกษ์ห่อ (2527, น. 10) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Work) หมายถึง กระบวนการในการให้ศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง ช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดีของคนในชุมชน โดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

จินดา ขลิบทอง (2545, น. 9) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) ว่าเป็นการบริหารการศึกษาแบบเสริมหรือขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเกษตรกรให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งครอบครัว

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น. 4-15) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Work) ว่าเป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติยังผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าทางการเกษตรได้จริง

1.2 ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น. 4-15) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรมาก โดยการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่เกษตรกรก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรได้โดยสามารถสร้างรายได้ พัฒนาสถานะเศรษฐกิจ สังคมชนบท และครอบครัวเกษตรกรให้มีสถานะที่ดีได้ ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรจะสามารถวิเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ดังนี้

1.2.1 การเกษตรเป็นพื้นฐานของการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรของโลก

การเกษตรจะเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ ปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งต้องการอาหารเพื่อดำรงชีวิต ดังนั้น โลกจำเป็นต้องอาศัยความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) คือ ความสามารถในการมีอาหารในการเลี้ยงประชากรเหล่านั้นได้และต้องมีการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและคุ้มค่าในการลงทุนการผลิตไม่ว่าจะเป็นต้นทุนเทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีผสมผสานกับภูมิปัญญาเกษตรกร สามารถทำให้เกษตรกรนำไปใช้ในการผลิตอย่างได้

1.2.2 การพัฒนาความรู้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจในการ

ดำเนินการผลิตจากผลการพัฒนาความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาของตนเองที่ชาญฉลาด และมีความสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและต้นทุนของการผลิต ซึ่งจะสามารถดำเนินการผลิตที่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพได้อีกทั้งการพัฒนาความรู้ดังกล่าว สามารถช่วยสร้างผลต่อการพัฒนาชีวิตครอบครัวและชุมชนชนบทได้อย่างดีด้วย ด้วยเหตุที่เกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นแรงงานสำคัญถึงร้อยละ 60 หากได้รับการพัฒนาย่อมจะมีผลต่อสังคมชนบทและสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

1.2.3 การพัฒนารายได้และสถานะเศรษฐกิจของเกษตรกรและครอบครัว ตลอดจน

ชุมชนชนบทและประเทศไทย ผลของการส่งเสริมการเกษตรย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4 การพัฒนาชีวิตเกษตรกรและครอบครัวเกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญ เนื่องจากเกษตรกรและครอบครัวจะเป็นเป้าหมายของการพัฒนาในชนบท การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานะชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้อยู่ในสถานะที่ดีได้อันเป็นผลต่อการพัฒนาสังคมชนบทที่ดีได้ในที่สุด

1.2.5 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการเกษตรที่ดีย่อมจะต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด เหมาะสมและคุ้มค่ากับการผลิตทางการเกษตร

1.2.6 การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเกษตรกรรม ซึ่งพบว่ามักจะเป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา จำเป็นต้องอาศัยการเกษตรเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ เกษตรกรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญของประเทศเหล่านั้น ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน การเกษตรเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจุบันแม้ว่าประเทศจะพยายามพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ (New Industrial Country) ก็ตามแต่พบว่าประสบปัญหาและความล้มเหลวมาก จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงที่ว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรร้อยละ 65 ยังคงอยู่ในครอบครัวเกษตรกร ยังต้องทำการเกษตรเพื่อยังชีพและเป็นรายได้หลัก ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ หากประชากรกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาที่ดีมีสถานะเศรษฐกิจ สังคมที่ดีมีความมั่นคงย่อมจะสะท้อนต่อผลของการพัฒนาประเทศไทย

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การเกษตรไปสู่เกษตรกร โดยการนำเทคโนโลยีและวิทยาการที่เหมาะสมไปปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด

1.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร

หลักการของการส่งเสริมการเกษตร คือ การสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตร การให้บริการ หรือช่วยเหลือเกษตรกร โดยวิธีการให้การศึกษา เพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้ รวมทั้งการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ และสังคมในพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้นำไปปฏิบัติด้วยตัวเอง จนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยเน้นให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองบนพื้นฐานความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายของการส่งเสริม ก็คือ “การพัฒนาคาน” อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองตนเองของเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

หลักการส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญมี 6 ประการดังต่อไปนี้ (พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, 2556, น. 18-19)

1.3.1 การส่งเสริมการเกษตรต้องทำร่วมกับเกษตรกรการส่งเสริมการเกษตรเป็นการทำงานร่วมกับเกษตรกร เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับจากนักส่งเสริมได้ด้วยตนเอง การตัดสินใจต่าง ๆ ในการทำการเกษตร ควรเป็นการตัดสินใจของเกษตรกร เกษตรกรต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเอง บทบาทของนักส่งเสริม ก็คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร ให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทิศทางที่ถูกต้อง เกษตรกรจะเป็นผู้ระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา กำหนดวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในตนเอง

1.3.2 การส่งเสริมการเกษตรต้องทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่ การส่งเสริมการเกษตร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือและประสานงานกับองค์กรพัฒนาอื่น ๆ ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนที่ให้บริการ ที่มีความชำนาญและมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเกษตรกรได้ ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ปกครอง พัฒนาการ สาธารณสุข ประมง ปศุสัตว์ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจเอกชนตลอดจนหน่วยวิชาการที่ทำหน้าที่สร้างความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ

1.3.3 การส่งเสริมการเกษตรเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบยูกลวิถี (Two-Way) เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาในการทำการเกษตรของเกษตรกร แต่ในขณะเดียวกันภูมิปัญญาของเกษตรกรก็มีความสำคัญต่อนักส่งเสริมการเกษตรและนักวิจัย ดังนั้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัย นักส่งเสริม และเกษตรกร จะทำให้งานส่งเสริมเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิธีการแบบนี้ อาจเรียกว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบยูกลวิถี ซึ่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบนี้ทำให้ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ร่วมกัน (win-win Situation)

1.3.4 การส่งเสริมการเกษตรทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันการทำงานส่งเสริมในพื้นที่ต่าง ๆ ต้องเผชิญกับปัญหาของเกษตรกรมากมายหลายอย่าง ตามกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย ซึ่งเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ มีปัญหาและความจำเป็นแตกต่างกันไป นักส่งเสริมจึงไม่ควรจะกำหนดรูปแบบของการส่งเสริมเพียงแบบเดียว เพื่อนำไปใช้กับเกษตรกรทุกคนเหมือนกัน ควรพัฒนาโครงการส่งเสริมให้เหมาะสมกับปัญหา ความต้องการและทรัพยากรที่เกษตรกรแต่ละกลุ่มมีแตกต่างกันออกไป

1.3.5 เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของงานส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เกษตรกรไม่ควรเป็นเพียงผู้รับการส่งเสริมเท่านั้น แต่ควรจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการส่งเสริม เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแผนงาน และโครงการ การทดสอบ และการปฏิบัติงานตามแผน ในขณะเดียวกันเกษตรกรควรจะมีส่วนร่วมในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองด้วย นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรยังเป็นการเสริมสร้างเกษตรกรให้ใช้สติปัญญาของตนเองคิดเป็น ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และสามารถ

ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การทำงานของนักส่งเสริมและเกษตรกรต้องทำร่วมกันไปในทุกขั้นตอนไม่ควรให้นักส่งเสริมเป็นเพียงผู้ถ่ายทอด และเกษตรกรเป็นเพียงผู้รับการส่งเสริมเท่านั้น

1.3.6 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงาน การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครเกษตร วิทยากรเกษตรกร และนักส่งเสริมการเกษตร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เทคโนโลยีการเกษตร เน้นการพึ่งพาตนเอง โดยเลือกกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่และแรงงานในครัวเรือน ตามความรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและลดรายจ่าย ควรเลือกกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและภาวะราคาผลผลิตที่มีความผันผวน เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนการเกษตรมีความยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น หลักการของการส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นการสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตร การให้บริการ หรือช่วยเหลือเกษตรกร โดยวิธีการให้การศึกษา เพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้ และการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.4 แนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร นักส่งเสริมเป็นตัวจักรสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ของบุคคลเป้าหมายให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ และเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) ของบุคคลเป้าหมายในที่สุด แนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร มี 9 ประการ ได้แก่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559, น. 21)

1.4.1 ควรชี้แนะให้บุคคลเป้าหมายพยายามช่วยตัวเอง ในการสอนหรือให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรตอกย้ำให้บุคคลเป้าหมาย พยายามอาศัยตนเองเป็นหลัก อย่ารอคอยให้คนอื่นมาช่วย การช่วยตัวเองได้นั้นจะทำให้มีอิสระในการตัดสินใจ และภูมิใจในผลงานของตนเอง

1.4.2 คอยชักชวนให้บุคคลเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ ซึ่งมีผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูง และทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของผลงานนั้น ๆ หากผลงานนั้น ๆ เป็นของชุมชนจะมีผลตามมาในด้านการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วย

1.4.3 ควรให้มีการปฏิบัติด้วยตนเอง ในการส่งเสริมนักส่งเสริมควรให้โอกาสบุคคลเป้าหมายได้ปฏิบัติให้เกิดความชำนาญจะได้มีความมั่นใจเมื่อเวลาจะนำไปปฏิบัติจริง

1.4.4 กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ดำเนินการ ควรสอดคล้องกับความต้องการและเป็นประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ หากงานส่งเสริมได้กระทำไปในระดับหมู่บ้านหรือตำบล งานส่งเสริมที่ลงไปในพื้นที่นั้น ก็ต้องสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย ช่วยให้การส่งเสริมบรรลุเป้าหมายได้เร็ว เพราะตรงกับความต้องการและเกิดผลประโยชน์แก่ส่วนใหญ่ของกลุ่มเป้าหมายอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อบุคคลส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือยอมรับไปปฏิบัติแล้ว ก็มีผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เร็ว

1.4.5 ควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือหาได้ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในงานส่งเสริมให้มากที่สุด ทรัพยากรดังกล่าวนี้รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์ผลิตและสร้างขึ้น เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ สิ่งสาธารณูปโภคที่เอื้ออำนวยแก่การส่งเสริม รวมทั้งสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หากทรัพยากรไม่สามารถหาได้ในท้องถิ่นจึงค่อยนำจากภายนอก ทำให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นเองในแง่การประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณค่าใช้จ่าย เพราะหากจัดหาจากภายนอกย่อมเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าและน่าจะเสียเวลามากกว่า

1.4.6 ควรสร้างทัศนคติของบุคคลเป้าหมายให้เกิดความรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงและเมื่อเปลี่ยนแปลงและนำไปปฏิบัติแล้ว ก็ให้คงรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ต่อเนื่องจนกว่ามีพฤติกรรมใหม่ที่ดีกว่ามาแทนที่ เพราะแม้ว่าบุคคลเป้าหมายจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและยอมรับไปปฏิบัติแล้วก็ตาม ผู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นอาจกลับไปใช้พฤติกรรมอย่างเก่าได้ หากนักส่งเสริมไม่คอยกระตุ้นให้รักษา

1.4.7 ควรให้บุคคลเป้าหมายรวมเป็นกลุ่มหรือเป็นสถาบัน เพราะเชื่อว่ากลุ่มมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านมีพลังต่อรองในแง่เศรษฐกิจและสังคม เป็นช่องทางในการรับบริการการส่งเสริมได้ดีขึ้น

1.4.8 ควรสร้างผู้นำชุมชนและใช้ความเป็นผู้นำชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การส่งเสริมจะเข้าไปถึงบุคคลเป้าหมายทุกคนนั้นเป็นไปได้ยากมาก แต่ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ มักเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความนึกคิดของชาวบ้านธรรมดา และชาวบ้านชอบเอาอย่างผู้นำอยู่แล้ว ฉะนั้นหากนักส่งเสริมรู้จักคัดเลือกและใช้ผู้นำให้ถูกกาลเทศะ จะช่วยให้งานส่งเสริมบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้น

1.4.9 ควรดำเนินกิจกรรมส่งเสริมแบบผสมผสาน ซึ่งได้รับความนิยมน่าขึ้นทุกทีในปัจจุบัน เพราะบุคคลเป้าหมายมักต้องกระทำการต่าง ๆ เพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีวิตพร้อมกันไปหลายๆ อย่าง ฉะนั้นกิจกรรมที่ส่งเสริมที่ต้องการถ่ายทอด ควรต้องมีลักษณะผสมผสาน โดยประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประสานกิจกรรมส่งเสริมให้สอดคล้องกันและทำงานร่วมกัน ก็จะช่วยให้งานส่งเสริมสำเร็จลุล่วงไปได้ และบุคคลเป้าหมายพอใจ

ดังนั้นแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นการส่งเสริมการเกษตร โดยนักส่งเสริมเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นผู้นำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร

1.5 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น. 25-27) ได้อธิบายว่า การส่งเสริมการเกษตร มีวิธีการที่หลากหลาย เมื่อประมวลเป็นรูปแบบต่างๆ จะมีรูปแบบสำคัญๆ ประมาณ 4 รูปแบบ ซึ่ง FAO ได้รวบรวมจากรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในประเทศต่างๆ รูปแบบแต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสังคมเกษตรที่แตกต่างกัน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.5.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี มีที่มาจากแนวคิดด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการให้บริการการเกษตรมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน รูปแบบดังกล่าวนี้ เช่น

- 1) การส่งเสริมการเกษตรโดยภาครัฐ (Ministry-Based Agricultural)
- 2) การฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visit Extension)

1.5.2 การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม มีที่มาจากแนวคิดด้านการศึกษาอกระบบ และการเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนจัดระบบและเอื้ออำนวยให้เกษตรกรสร้างทุนทางสังคม รูปแบบดังกล่าวนี้ เช่น

- 1) การส่งเสริมผ่านผู้นำชุมชน (Animation Rural)
- 2) การพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ (Integrated Rural Development)
- 3) การส่งเสริมโดยองค์กรชุมชน (Farmer-Based Extension Organization)

1.5.3 การส่งเสริมแบบตลาดนำการผลิต มีที่มาจากแนวคิดด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการให้บริการการเกษตร มีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อความมั่นคงทางอาหารและการเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน รูปแบบดังกล่าวนี้ เช่น

- 1) การส่งเสริมรายสินค้าเกษตร (Commodity-Based Advisory System)
- 2) การส่งเสริมโดยใช้นวัตกรรมและการตลาดนำการผลิต (Innovative, Market- Driven Extension Approaches)
- 3) การให้บริการ/คำแนะนำ แก่เกษตรกรระดับก้าวหน้าโดยภาคเอกชน (Privately Managed Out Grower Advisory Services)
- 4) ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnerships)

5) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน เกษตรกร ในการทำสัญญาล่วงหน้า (Contract Farming)

1.5.4 การส่งเสริมการศึกษานอกระบบ มีที่มาจากแนวคิดด้านการศึกษานอกระบบ และการเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชาวนบพ และปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบและเอื้ออำนวยให้เกษตรกรสร้างทันทางสังคม และฝึกอบรมเกษตรกรให้สามารถจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน รูปแบบดังกล่าวนี้ เช่น

- 1) โรงเรียนเกษตรกร (Farmers Field Schools)
- 2) ศูนย์เรียนรู้ชุมชน
- 3) การส่งเสริมโดยใช้ฐานการศึกษา (University-Based Extension)

ความเหมาะสมของการใช้รูปแบบส่งเสริมการเกษตรแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์หรือเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ ด้านการตลาด การได้รับการสนับสนุน ซึ่งเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่ใช้ในการทำงานส่งเสริมด้านการเกษตร เพื่อให้การทำงานการส่งเสริมการเกษตรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพ

1.6 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น. 4-15) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Methods) เป็นกระบวนการของการนำความรู้ วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกร สามารถสร้างความสนใจความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

1.6.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method) เป็นการส่งเสริมโดยให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล ทำให้เกิดความสนใจเชื่อมั่น และสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว วิธีที่นิยมกันมาก ได้แก่

(1) การเยี่ยมไร่รนาและบ้านของเกษตรกร (Farmer and Home Visit) เป็นการส่งเสริมที่เจ้าหน้าที่จะไปพบปะรับฟังปัญหา และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรถึงฟาร์มหรือไร่รนา โดยจะเห็นถึงสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร สามารถนำสภาพดังกล่าวมาวิเคราะห์และผนวกกับเทคโนโลยีการถ่ายทอดได้

(2) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office Calls) การที่ผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงาน เพราะเกษตรกรมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะให้ข่าวสารหรือความรู้ได้ บางครั้งผู้รับการส่งเสริมมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขและมีความต้องการเร่งด่วนที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือ

(3) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone Calls) สามารถช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาคิดเร็ว ลดเวลาและระยะทางในการติดต่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ดียิ่ง

(4) การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal Letter) เป็นการเขียนจดหมายติดต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกรผู้รับการส่งเสริมเมื่อเกิดปัญหาและต้องการคำตอบ

(5) การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal Contact) เป็นการพบกันโดยบังเอิญระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกรตามถนนหรือในหมู่บ้าน เพื่อพูดคุยซักถามปัญหาของชาวบ้านที่ควรให้ความช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ และสามารถแจ้งข่าวสารให้ทราบอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มบุคคล (Group Methods)

(1) การประชุมกลุ่ม (Group Meeting) เป็นวิธีการที่ช่วยถ่ายทอดข่าวสารความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกัน ปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนมากนำไปสู่การใช้ความคิดร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมกัน และมีการปฏิบัติร่วมกัน (Group thinking, group feeling and group action)

(2) การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการส่งเสริมที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะดำเนินการฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ (Learning) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นๆ

(3) การสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่ใช้การบรรยายประกอบการแสดง ทำให้ผู้เรียนรู้ "ได้ฟัง" และ "ได้เห็น" ไปพร้อมกัน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

ก. การสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนเป็นลำดับไป เพื่อให้ผู้เรียนรู้มีความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ผู้เรียนรู้และติดตามดูกระบวนการ (Process) ของการปฏิบัติฟังการอธิบาย (Oral explanation) และซักถามปัญหาในระหว่างการสาธิตหรือเมื่อเสร็จสิ้นการสาธิต สามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง และคล่องแคล่วยิ่งขึ้นด้วย

ข. การสาธิตผล (Result Demonstration) การแสดงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าการปฏิบัติที่ได้ปรับปรุงหรือที่ได้มีการวิจัยค้นคว้ามาแล้วนั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติได้ในท้องถิ่น

(4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip of Study Tour) เป็นวิธีการส่งเสริมที่เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้รับการส่งเสริม เพราะผู้ร่วมในการศึกษาและดูงานจะมีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่น ซึ่งได้ทำสำเร็จแล้วอันจะมีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ร่วมศึกษาดูงานให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) เป็นการส่งเสริมโดยสื่อมวลชน (Mass Media) ช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (Innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้นๆ เกิดขึ้นแล้วและก็มีอยู่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดีและใช้กับคนจำนวนมากๆ ได้อย่างกว้างขวาง

การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) โดยสื่อมวลชนจะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม ใช้กับคนจำนวนมากๆ ได้อย่างกว้างขวาง

(1) เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (Printed Matter)

(2) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ (Poster)

(3) หนังสือพิมพ์ (Newspapers)

(4) วิทยุ (Radio)

(5) โทรทัศน์ (Television)

(6) ภาพยนตร์ (Motion pictures)

(7) การจัดนิทรรศการ (Exhibition or Exposition)

1.6.2 วิธีการส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์

1) การส่งเสริมโดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว (Single Topic Approach) มีข้อสมมติว่า ถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่าเขาปฏิบัติตามได้ผลเป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่นๆ ภายหลังใช้กับบุคคลเป้าหมายที่อยู่ไกลในที่กันดาร หรือจากการติดต่อจากเจ้าหน้าที่และโลกภายนอก

2) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลายๆ เรื่องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพร้อมๆ กัน (Integrated Approach of Package Approach) โดยการส่งเสริมให้ผลผลิตตัวอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการปรับปรุงปัจจัยในการผลิตหลายๆ อย่างตามความจำเป็นเหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

3) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน (Farm and Home Approach) ต้องคำนึงว่าฟาร์มและบ้านเรือนรวมกันเป็นหน่วยเดียว และทำอย่างไรจึงจะทำให้การจัดฟาร์มและบ้านเรือนในลักษณะที่ครอบครัวมีรายได้สุทธิสูง

4) การส่งเสริมโดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมายในลักษณะเฉพาะ (Intensive) โดยการส่งเสริมเน้นเฉพาะพื้นที่ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้นหรือเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ

1.6.3 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์

1) การใช้ Change Agent ที่มีความรู้แบบกว้าง (Generalist Approach) โดยถ่ายทอดแบบกว้างๆ หรือทั่วไปไม่เป็นที่เฉพาะหรือเฉพาะอย่าง (Specific)

2) การใช้ทีมนักวิชาการ (Team Approach) กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เช่น พืชปฐพีสัตว์ การจัดฟาร์ม เข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย (Interagency หรือ Cooperative Approach) ให้เจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พัฒนาการ เข้าไปร่วมกันทำงานอาจจะเข้าไปพร้อมกันหรือคนละที่ก็ได้ ประสานงานกันในการพัฒนาการเกษตร

4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน (Change Agent as Mass Media Approach) โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และอื่นๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในความคิดของเกษตรกร

1.6.4 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเกณฑ์ (Information Technology Oriented)

วิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การพัฒนาคอมพิวเตอร์ การสื่อสารทางไกล การใช้ระบบดาวเทียมและการวิวัฒนาการส่งข้อมูลผ่านเครื่องสมองกลหรือคอมพิวเตอร์จะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดมากที่สุดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการที่สามารถนำข้อได้เปรียบหรือสิ่งที่มีอยู่ในระบบสื่อสารข้อมูลทางไกลมาใช้ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกและผลิตผลการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.6.5 วิธีการส่งเสริมโดยอ้างอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (Community Oriented)

การประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะผสมผสานกันตามความต้องการ และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่าศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยจัดให้เป็นศูนย์ของการเรียนรู้ของเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมใช้ในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกร โดยใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตร และการเลือกใช้สื่อแบบต่างๆ ผสมผสานกัน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่เกษตรกรเป้าหมาย เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรมีประสิทธิภาพและใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้มีการเลือกใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่มการส่งเสริมแบบมวลชน และการส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการผลิตพืชอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตลาด

2.1 หลักการผลิตพืชอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในด้านสุขภาพ ดิน หรือสัตว์ มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม จึงให้ความสำคัญกับการจัดการที่ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างความสมดุลของสภาพแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิตเนื่องจากสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายช่วยฟื้นฟูและสร้างความสมดุลของธรรมชาติในระยะยาว การดำเนินการเกษตรอินทรีย์จึงต้องอยู่บนหลักการของข้อกำหนดดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556, น. 51)

2.1.1 พัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวของเกษตรผสมผสาน ที่มีความหลากหลายของพืชและสัตว์ เนื่องจาก การเกษตรผสมผสานเป็นระบบการบริหารจัดการในการเพาะปลูกพืชหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์ต่างชนิดในพื้นที่เดียวกัน ทำให้สามารถเป็นประโยชน์เกื้อกูลกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมუნเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิต อีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด เช่น การเลี้ยงไก่หรือสุกรบนบ่อปลา การเลี้ยงปลาในนาทุ่ง การเลี้ยงผึ้งในสวน ผลไม้ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการสร้าง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน พืช และสัตว์ ที่ยั่งยืนในระยะยาว

2.1.2 พัฒนาระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองในเรื่องของอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหาร ภายในฟาร์ม เนื่องจาก เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่นอกจากจะส่งเสริมให้มีความสมดุลในระบบนิเวศแล้ว ยังสนับสนุนการผลิต อาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค จึงมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์ม หลีกเลี่ยงการใช้ ปัจจัยจากภายนอก โดยเฉพาะปุ๋ยและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นสารสังเคราะห์

2.1.3 ฟื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และ ปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ทรัพยากรในฟาร์มมาหมუნเวียนใช้ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด หลักการนี้จะช่วย สนับสนุนการรักษาและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากร

2.1.4 รักษาความสมดุลของนิเวศในฟาร์ม และความยั่งยืนของระบบนิเวศโดยรวม ดังนั้นเกษตรกรอินทรีย์จึง ต้องมีการออกแบบระบบการผลิตที่จะทำให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทั้งสภาพภูมิอากาศ น้ำและความหลากหลายทางชีวภาพ

2.1.5 ป้องกันและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกษตรกรอินทรีย์เป็นการผลิตที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นต้องหลีกเลี่ยง การปฏิบัติที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยลดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดมลพิษ เช่น การใช้เครื่องยนต์ที่มีเสียงดังเกินไป ใช้เชื้อเพลิงที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน การเผาตอซัง หรือควันจากการเผาเศษพืช การปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดฝุ่น ละออง การปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้บำบัดออกจากฟาร์มไปสู่สัตว์ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

2.1.6 ยึดหลักการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปที่เป็นวิถีการธรรมชาติ **ประหยัดพลังงาน** และ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น การทำให้เมล็ดพืชแห้งโดยการผึ่งแดด แทนการอบด้วย เครื่องให้ความร้อนจากไฟฟ้าหรือใช้ความร้อนจากน้ำมันเชื้อเพลิง

2.1.7 รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ของระบบการเกษตรและระบบนิเวศรอบข้าง รวมทั้งการอนุรักษ์ แหล่งที่อยู่อาศัยธรรมชาติของพืชและสัตว์ป่า เกษตรกรต้องแสดงให้เห็นผู้ตรวจประเมินของหน่วยรับรองเห็น ว่า มีการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในฟาร์ม เช่นการปลูกพืชหลากหลายชนิด รวมทั้งปลูกหรือ รักษาพืชที่เป็นที่อาศัยของแมลง นก และสัตว์ที่เป็นประโยชน์ การฟื้นฟูความสมดุลของสิ่งมีชีวิตกับ สภาพแวดล้อมในฟาร์มและบริเวณใกล้เคียง

2.1.8 รักษาความเป็นอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิต แปรรูป เก็บรักษา และจำหน่าย ดังนั้นการทำเกษตร อินทรีย์จึงต้องรักษาความเป็นอินทรีย์ทุกกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์สำหรับการ บริโภค มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตผลและผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

2.1.9 หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ตลอดกระบวนการผลิต แปรรูป และเก็บรักษา เช่น สารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี วัตถุเจือปนอาหารสังเคราะห์ เนื่องจากสารเคมีสังเคราะห์อาจมีผลกระทบต่อสมดุลของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพของผู้บริโภค จึงต้องหลีกเลี่ยงและเน้นการใช้ ปัจจัยการผลิตที่มาจากธรรมชาติ มุ่งเน้นให้เกษตรกรผลิตปัจจัยการผลิตใช้ภายในฟาร์มให้มากที่สุดเท่าที่ จะทำได้ เพื่อสร้างความยั่งยืนของระบบการผลิตในระยะยาว หากจำเป็นต้องใช้สารเคมีสังเคราะห์ต้อง เป็นไปตามข้อกำหนด

2.1.10 ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ต้องไม่มาจากการตัดแปลงพันธุกรรม การตัด แปรพันธุกรรมเป็นการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่เพื่อการปรับเปลี่ยนพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตให้มี คุณลักษณะใหม่ตามที่ต้องการ ดังนั้นเกษตรกรจะต้องแน่ใจหรือจะต้องรู้แหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ว่าพันธุ์ที่ได้ ไม่มาจากการผลิตแบบการตัดแปรพันธุกรรม ผู้ประกอบการก็ต้องแน่ใจว่าผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือ ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ปราศจากการตัดแปรพันธุกรรม ทั้งนี้เกษตรกรและผู้ประกอบการต้องมีหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นว่าพันธุ์ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือ ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ ปราศจากการตัดแปรพันธุกรรม โดยเฉพาะพืชที่เป็นที่รับทราบ โดยทั่วไปว่าอาจเกี่ยวข้องหรือมีการตัดแปรพันธุกรรม เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพด หากเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น โปรตีนสกัดจากถั่วเหลือง ต้องมีหลักฐานแสดงว่าโปรตีนสกัดจากถั่วเหลืองที่ นำมาใช้เป็นส่วนผสมที่ไม่ได้มาจากการผลิตโดยใช้ถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรม หากพบว่ามีความเสี่ยงอาจมีการตรวจวิเคราะห์

2.1.11 ผลิตภัณฑ์หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ต้องไม่ผ่านการฉายรังสี ดังนั้นผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ต้องแน่ใจ และมีหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นว่า ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือ ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องเทศ ไม่ผ่านการฉายรังสี

2.2 มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยยึดข้อกำหนดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) กรมวิชาการเกษตร (มกษ.)

2.2.1 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) กรมวิชาการเกษตร (มกษ.)

1) การจัดการพื้นที่ พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำที่ใช้ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนัก และหยุดการใช้สารเคมีอย่างน้อย 12 เดือน สำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือน สำหรับพืชยืนต้น

2) การวางแผนการจัดการ ป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนผลผลิต จัดทำแนวกันชน คันดิน หรือร่องน้ำ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนัก ปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาลผลิต จัดการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

3) การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ มาจากระบบการผลิตพืชอินทรีย์ และไม่ใช้พันธุ์พืชที่ได้จากเทคนิคการตัดแปลงพันธุกรรม หรือผ่านการฉายรังสี

4) การจัดการและการปรับปรุงดิน ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช โดยการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดินที่มาตรฐานกำหนด หรือได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง

5) การจัดการศัตรูพืช ควบคุมศัตรูพืชก่อนปลูกและในระยะที่พืชเจริญเติบโต ด้วยวิธีเขตกรรม วิธีกล ชีววิธี และพืชสมุนไพร แบบผสมผสาน หรือใช้สารที่มาตรฐานกำหนดหรือได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง

6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และภาชนะที่สะอาด ปราศจากการปนเปื้อนสารพิษ วัตถุอันตราย และพาหะนำโรค ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจในการเก็บเกี่ยว และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเกษตรอินทรีย์

7) การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ สถานที่บรรจุหีบห่อ อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้บรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและขนส่งผลิตผลพืชอินทรีย์ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่ทำให้สูญเสียความเป็นอินทรีย์ และมีการชี้บ่งที่แสดงถึงการแยกผลิตผลพืชอินทรีย์ออกจากผลิตผลพืชทั่วไปอย่างชัดเจน

8) การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง การแสดงฉลากมีรายละเอียดตามที่มาตรฐานกำหนดชัดเจน ไม่เป็นเท็จและหลอกลวง

9) การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง จัดทำแผนแผนการผลิต จัดบันทึกการปฏิบัติงานและข้อมูลการผลิตภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน มีบันทึกหลักฐานและเอกสารที่สามารถตามสอบย้อนกลับสู่แหล่งผลิตพืชอินทรีย์ได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการตลาด

2.3.1 ความหมายและขอบเขตของการตลาด (Market)

ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ได้กล่าวถึง การตลาด หมายถึง ที่ใดก็ตาม ทั้งที่เป็นสถานที่หรือไม่มีสถานที่ ที่มีอุปสงค์และอุปทาน ในสินค้า หรือบริการมาพบกัน จนทำให้เกิดราคาที่เกิดจากกลไกตลาด โดยเศรษฐกิจในระบบตลาดนี้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของราคา เช่น การที่ราคาลดลงโดยอัตโนมัติเมื่อมีการเสนอขายสินค้า เป็นต้น ทางด้านทฤษฎีนั้น เห็นว่า เศรษฐกิจในระบบตลาดที่แท้จริงนั้น จำเป็นต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้คือ ผู้ผลิตสินค้าที่มีขนาดเล็ก ผู้บริโภคจำนวนมาก รวมถึงมาตรการในการกีดกันการเข้าตลาดที่น้อย เงื่อนไขเหล่านี้ถ้ามีครบทั้งหมดจะถือว่าเป็นตลาดที่สมบูรณ์ซึ่งพบได้มากในโลกปัจจุบัน คำตลาด จึงมีความหมายครอบคลุมถึงลูกค้าหลายกลุ่ม รวมทั้งตลาดที่มีตัวตน โดยลักษณะทางกายภาพ และตลาดที่ไม่มีตัวตนในกายภาพ (ตลาด Digital) ตลอดจนตลาดขนาดใหญ่ที่มีหลายตลาดย่อยซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ในธุรกิจนั้นขอบเขตของการตลาด (The Scope of Marketing) การตลาดเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การส่งเสริม และการส่งมอบสินค้า หรือบริการให้กับผู้บริโภคและองค์กรการธุรกิจต่างๆ นักการตลาดมีหน้าที่กระตุ้นความต้องการ ซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของบริษัท ตลอดจนรับผิดชอบต่อ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2559, น. 12)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การตลาด หมายถึง สถานที่หรือไม่มีสถานที่ ที่มีอุปสงค์และอุปทาน ในสินค้า หรือบริการมาพบกัน จนทำให้เกิดราคาที่มาจากกลไกตลาด

2.3.2 องค์ประกอบของการตลาด

แนวคิดทฤษฎีทางการตลาดของผู้บริโภคสินค้าและบริการนั้น เป็นการตลาดที่มุ่งขายสินค้าและบริการ แต่ที่จริงแล้วการตลาดไม่จำเป็นต้องมุ่งไปทางทำกำไรเพียงอย่างเดียว อันที่จริงแล้วองค์กรใดๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสาธารณะก็ล้วนจำเป็นต้องใช้การตลาดเข้าช่วยทั้งนั้น แม้แต่องค์กรศาสนาซึ่งต้องการเผยแพร่ธรรมะให้ถึงชาวบ้าน แต่ ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) เรียกสิ่งว่าเป็นการตลาดอย่างหนึ่งเช่นกัน ดังนั้นสามารถกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การตลาดนั้นสามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่อะไรก็ได้ นับตั้งแต่สินค้าไปจนถึงความคิด ซึ่งเรียกกันว่าการตลาดเชิงสังคม (social marketing) เป็นการตลาดที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไรแต่อยากปลูกฝังความคิดหรือพฤติกรรมบางอย่างที่เห็นว่าดีให้แก่ผู้บริโภค ประกอบด้วย 6 แนวคิดดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2559, น. 12-13)

1) แนวคิดการผลิต (The Production Concept) นับเป็นแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งใช้ได้ดีเมื่อมีความต้องการซื้อ มากกว่าความต้องการขาย และเน้นการปรับปรุงคุณภาพการผลิตให้ต้นทุนต่ำลง เพื่อขายสินค้าในราคาต่ำกว่าคู่แข่ง แนวคิดนี้ถือว่าผู้บริโภคนิยมสินค้าที่หาซื้อได้แพร่หลายทั่วไป และราคาถูก แนวคิดเช่นนี้มักถูกนำไปใช้ในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งผู้บริโภคมักจะสนใจตัวสินค้ามากกว่ารูปแบบ

2) แนวคิดผลิตภัณฑ์ (The Product Concept) ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญต่อคุณภาพมากกว่าราคา และในขณะเดียวกัน ผู้ผลิตเองก็เน้นไปที่การปรับปรุงพัฒนา ผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ แนวคิดนี้ถือว่าผู้บริโภคชอบสินค้าที่มีคุณภาพดีที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ผลิตสินค้า หรือ บริการที่ใช้แนวความคิดนี้มักจะหลงใหลไปกับสินค้าของตน จนอาจมองข้ามความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

3) แนวคิดการขาย (The Selling Concept) ต้องมีการกระตุ้นการขายด้วยวิธีการในลักษณะต่างๆ เช่น ลดแลกแจกแถม เพื่อให้ซื้อมากขึ้น ปัจจุบันแนวคิดเช่นนี้มักจะถูกใช้ในสินค้าที่ขายยาก หรือไม่ได้อยู่ในความคิดที่จะซื้อเลย (unsought goods) ดังนั้นแนวความคิดนี้จึงมุ่งไปที่การขายเชิงรุก และความพยายามในการส่งเสริมการตลาด แนวความคิดนี้ตั้งข้อสันนิษฐานว่าลูกค้ามีความเฉื่อยในการซื้อ หรือบางครั้งอาจรู้สึกต่อต้านการซื้อ ดังนั้นฝ่ายการตลาดจึงมีหน้าที่ต้องเกลี้ยกล่อมให้ซื้อ และเชื่อว่าบริษัท มีเครื่องมือการส่งเสริมการตลาดที่สามารถใช้กระตุ้นให้เกิดการซื้อ บริษัทที่ใช้แนวความคิดนี้ยกตัวอย่างเช่น บริษัท coca-cola โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ขายสินค้าได้มากขึ้น ขายให้ผู้คนจำนวนมากขึ้น ให้บ่อยขึ้น และให้ได้เงินมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้น

4) แนวคิดมุ่งตลาด (The Marketing concept) แนวคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อกลางปี 1950 ซึ่งแนวคิดต่างๆที่ผ่านมานั้นจะเป็นการผลิตแล้วขาย แต่แนวคิดมุ่งตลาดนี้ยึดหลัก มุ่งเน้นลูกค้าและแสวงหากำไรจากความพึงพอใจของลูกค้า มิใช่เป็นการตามล่าหาลูกค้า หรือการหาลูกค้าให้เหมาะกับผลิตภัณฑ์แนวคิดการผลิตแนวคิดผลิตภัณฑ์และ แนวคิดการขาย นั้น มีข้อจำกัดสำหรับการใช้ ในปัจจุบัน กล่าวคือ แนวคิดการตลาดใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร เริ่มต้นจากการตรวจสอบความจำเป็น และความต้องการต่างๆของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และนำเสนอสิ่งที่ต้องการนั้น โดยพยายามสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพกว่าคู่แข่ง ประสานกิจกรรมต่างๆที่จะกระทบต่อลูกค้ากลุ่มนั้นเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด

5) แนวคิดทางด้านลูกค้า (The Customer concept) ส่วนแนวคิดทางด้านลูกค้า จะมุ่งเน้นความต้องการส่วนตัวเฉพาะลูกค้าแต่ละราย เพื่อเสริมสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีต่อบริษัทตลอดจนสร้างคุณค่าที่ลูกค้าได้รับให้ตลอดชีพถ้าเป็นไปได้

6) แนวคิดทางการตลาดเพื่อสังคม (The Societal marketing concept) แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม มีจุดเริ่มต้นเช่นเดียวกันกับแนวคิดการตลาดในรูปแบบอื่น

ดังนั้น องค์ประกอบของการตลาด จึงเป็นกระบวนการสร้างแนวคิดการผลิต แนวคิดผลิตภัณฑ์ แนวคิดการขาย แนวคิดมุ่งตลาด แนวคิดทางด้านลูกค้า และแนวคิดทางการตลาด เพื่อสังคม

3. บริบทของจังหวัดอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญมีประชากรทั้งสิ้น 372,241 คน ชาย 186,476 คน หญิง 185,765 คน ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน อำเภอเมืองอำนาจเจริญ โครงสร้างประชากรเป็นชาวไทยอีสาน มีไทยเชื้อสายจีน เชื้อสายลาว และเชื้อสายเวียดนามอยู่เล็กน้อย ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยรถยนต์ประมาณ 568 กิโลเมตร มีพื้นที่การปกครองทั้งสิ้น 3,161.248 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานสถิติจังหวัดอำนาจเจริญ, 2559, น. 14)

3.1 สัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ต้นไม้ประจำจังหวัด: ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Heim.)

ดอกไม้ประจำจังหวัด: ดอกจานเหลือง (*Butea monosperma* O.Ktze)

3.2 ข้อมูลทางการปกครอง/ประชากร

ประชากร (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558) จังหวัดอำนาจเจริญ มีประชากร 376,382 คนแยกเป็นชาย 188,104 คน หญิง 184,278 คน จำนวนครัวเรือน 109,509 ครัวเรือน แบ่งเขตปกครองเป็นอำเภอ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอนามน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนางนิคม อำเภอหัวตะพานและอำเภอถืออำนาจ มี 56 ตำบล 607 หมู่บ้าน 30 ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 64 แห่ง แบ่งออกเป็น (สำนักงานสถิติจังหวัดอำนาจเจริญ, 2559, น. 16)

3.2.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 1 แห่ง

3.2.2 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ จำนวน 1 แห่ง

3.2.3 เทศบาลตำบล จำนวน 23 แห่ง

3.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 39 แห่งสภาพภูมิศาสตร์จังหวัดอำนาจเจริญ โดยทั่วไปจังหวัดอำนาจเจริญเป็นที่ลุ่มมีเนินเขาเตี้ยๆ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย และดินลูกรังบางส่วน มีลำน้ำที่สำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำโขง ลำเซบก และ ลำน้ำเซบาย

จังหวัดอำนาจเจริญ มีลักษณะภูมิอากาศแบบ Tropical Savannah คือ จะเห็นความแตกต่าง ของฤดูฝนและฤดูแล้งอย่างชัดเจน มีช่วงกลางวันยาวในฤดูร้อนและมีอุณหภูมิต่ำตลอดปี สภาพภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

3.3 ลักษณะทางกายภาพ

จังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 30 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 104 องศา 15 ลิปดาตะวันออก ถึง 105 องศา ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,975,780 ไร่ หรือ 3,161.29 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (สำนักงานสถิติจังหวัดอำนาจเจริญ, 2559, น. 17)

ทิศเหนือ: ติดเขตจังหวัดยโสธร ที่อำเภอเลิงนกทา และจังหวัดมุกดาหาร ที่อำเภอดอนตาล

ทิศตะวันออก: ติดเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามแนวฝั่งแม่น้ำโขงด้านอำเภอนามน เป็นระยะทาง 38 กิโลเมตร และจังหวัดอุบลราชธานีที่อำเภอเขมราฐ อำเภอกุดข้าวปุ้น และอำเภอตระการพืชผล

ทิศตะวันตก: ติดเขตจังหวัดยโสธร ที่อำเภอป่าดิว และอำเภอเลิงนกทา

ทิศใต้: ติดเขตจังหวัดอุบลราชธานี ที่อำเภอม่วงสามสิบ

3.4 ข้อมูลการรับรองแหล่งผลิตพืชผักอินทรีย์

กรมวิชาการเกษตรได้อนุมัติจัดสรรงบประมาณการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ประจำปีงบประมาณ 2561 โดยดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (พืช) 2 หลักสูตร “การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์และการผลิตพืชอินทรีย์/เมล็ดพันธุ์” ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์สำหรับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการใช้ปุ๋ยหมักเติมอากาศในการผลิตพืชอินทรีย์/เมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของชุมชนได้ โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบ และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ซึ่งจะมีผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพผลผลิตได้รับการยอมรับในความสะอาดและปลอดภัย

ปี 2561 เกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญมีแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์(กรมวิชาการเกษตร) จำนวน 14 ราย พื้นที่ 65.75 ไร่ ชนิดพืช ผสมผสาน มีอำเภอเมือง 11 ราย อำเภอเสนางคนิคม 2 ราย และอำเภอพนา 1 ราย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ, 2562)

ปี 2562 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญดำเนิน โครงการเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ จำนวนเกษตรกร 140 ราย มีแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์(กรมวิชาการเกษตร) จำนวน 41 ราย พื้นที่ 211.25 ไร่ ชนิดพืช ผสมผสาน มีอำเภอเมือง 13 ราย อำเภอเสนางคนิคม 3 ราย อำเภอพนา 1 ราย อำเภอปทุมราชวงศา 21 ราย และอำเภอหัวตะพาน 3 ราย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ, 2562)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

4.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์

คริสฐีสพล หนูพรหม (2558, น. 955-969) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผักอินทรีย์ โดยให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ พบว่า เป็นวิธีการปลูกผักที่มีขั้นตอนละเอียดกว่าการปลูกผักทั่วไป โดยผู้ผลิตต้องศึกษามาตรฐานการผลิตผักอินทรีย์เพื่อความเข้าใจก่อนการปลูก พันธุ์ผักที่ใช้ปลูกต้องเป็นพันธุ์ที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าสามารถเจริญเติบโตได้ดีในท้องถิ่นทนทานต่อโรคและแมลง เป็นที่ต้องการของตลาด และเหมาะสมสำหรับการปลูกเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ อินทรีย์นอกจากนี้การปลูกผักอินทรีย์ต้องมีการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการ ใช้ระบบปลูกพืช วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ และวัสดุจากธรรมชาติ ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีสังเคราะห์ และมีการแยกแยะผลผลิตให้แตกต่างจากผักทั่วไปอย่างชัดเจน ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตผักอินทรีย์จะทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

นภาพรณ บัวแก้ว และคณะ (2561, น. 84) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ซึ่งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ รวมทั้งมีกฎระเบียบสำหรับใช้เป็น แนวปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) ปริมาณการผลิต 4) คุณภาพผลผลิต 5) การวางแผนการผลิต 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7) การตลาดที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภค 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 9) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 10) การจัดองค์กร 11) การบริหารจัดการ และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน ส่วนวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2) การวางแผนการผลิต 3) การบริหารจัดการที่ดี 4) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 5) ตลาดที่มั่นคงและ ช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และ 6) กระบวนการเรียนรู้สำหรับ รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยสนับสนุน 4) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) ทุนมนุษย์ (2) ทุนทรัพยากร

4.2 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์

รัชณี รูปหล่อ และคณะ (2558, น. 191) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอด่านช้าง พบว่า เกษตรกรมีการปลูกพืชผักอินทรีย์แบบผสมผสานระหว่างผักและไม้ผล มีการตรวจสอบการผลิต ร้อยละ 86.50 มีการจัดการการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 85.71 ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 95.64 ปัจจัย

ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการผลิตพืชผักอินทรีย์ทั้ง 4 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล การผลิต การตลาด และการได้รับการสนับสนุน มีระดับความสำคัญมาก ค่าเฉลี่ย 3.76549 (S.D.= 0.696199) ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่สำคัญ เกษตรกรมีปัญหาด้านแหล่งน้ำขาดแคลนแรงงาน และการได้รับการสนับสนุนน้อย นอกจากนี้มีความต้องการในการส่งเสริมด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ รวมถึงความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

พหล ศักดิ์กะทัศน์ และคณะ (2560, น. 405-414) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาอยู่ในขั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า การถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง จำนวนแรงงานที่ใช้ทำการเกษตรในครอบครัวเฉลี่ย 5.8 คน แหล่งเงินทุนในการทำการเกษตรต่อฤดูกาลส่วนใหญ่ใช้ เงินทุนตัวเอง เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกองค์กรในชุมชน และยังพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีแหล่งจำหน่ายผลผลิตในชุมชน และส่วนใหญ่ไม่มีหน่วยงานมาส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในชุมชน จากการศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีเกษตรกรระบุว่า ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพดีสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดและมีตลาดรองรับ สาเหตุที่เลือกทำการเกษตรแบบอินทรีย์ คือ สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ได้รับประทานผักที่ปลอดภัย รักษาสมดุลของธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำเกษตรแบบเคมีและการเกษตรแบบอินทรีย์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนแรงงานในครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนแนวทางการปรับเปลี่ยนเกษตรแบบเคมีมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ ได้แก่ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ มีพื้นที่สำหรับทำการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม และควรมีการตรวจสอบขั้นตอนการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จนถึงขั้นตอนการออกใบรับรองให้แก่ผู้ผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์

สุดใจ จงวรกิจวัฒนา (2561, น. 117) ได้ศึกษา การศึกษาเศรษฐกิจการผลิต การตลาดพืชผักอินทรีย์ พบว่า ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการออกแบบสำรวจ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากรายชื่อเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์มาตรฐาน จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีรายชื่อเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์มาตรฐาน ในท้องที่จังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม และปทุมธานี ตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนดไว้ ปรากฏว่า ข้อมูลจากทางภาครัฐมีเพียงจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดเดียวที่มีรายชื่อเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มาตรฐาน มีจำนวน 47 ราย ส่วนข้อมูลจากทางภาคเอกชนได้รับข้อมูลจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) มีรายชื่อเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มาตรฐานในท้องที่จังหวัดสุพรรณบุรี และกาญจนบุรี จำนวน

14 ราย และผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐานจาก มกท. แล้วการเลือกสุ่มตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรที่จะเข้าไปทำการสัมภาษณ์ จะทำโดยวิธี Simple Random Sampling จากบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ในภาคอีสานจำนวน 47 ราย ได้เลือกสุ่มตัวอย่างให้กระจายไปตามอำเภอต่างๆ จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.40 ของรายชื่อเกษตรกรที่ทำการผลิตผักอินทรีย์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรจากภาคเอกชน (มกท.) ได้สุ่มตัวอย่างไว้จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.86 ของจำนวนเกษตรกรในบัญชีรายชื่อที่ได้รับ โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่ทำการผลิตซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์เกินกว่า 3 ไร่ขึ้นไป จำนวน 3 ราย และเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ต่ำกว่า 3 ไร่ 2 ราย ส่วนอีก 1 รายเป็นเกษตรกรชาวกระเหรี่ยงที่ทำการเกษตรอินทรีย์แบบพื้นบ้านตามวิธีการดั้งเดิมแบบชาวกระเหรี่ยง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงระดับข้อแตกต่างในการผลิตพืชผักอินทรีย์

4.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์

นราศิณี แก้วไหลมา และคณะ (2560, น. 112) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ 1) การได้รับการฝึกอบรม 2) ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ 3) ทศนคติของเกษตรกรในการทำการเกษตรอินทรีย์ 4) อายุของเกษตรกร 5) ขนาดของพื้นที่ผลิตพืช 6) จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร และ 7) ระยะเวลาประกอบอาชีพการเกษตร ในด้านปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร พบว่า การทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เกษตรกรมีความรู้ที่น้อย การควบคุมศัตรูพืชทำได้ยาก แหล่งจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีจำกัด ต้องใช้เวลามากในการดูแลพืชที่ปลูก และไม่สามารถควบคุมหรือทำตามขั้นตอนการทำเกษตรอินทรีย์ได้ทั้งหมด นอกจากนั้นอุปสรรคของการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่สำคัญ เกษตรกรมี ปัญหาด้านแหล่งน้ำขาดแคลนแรงงานและการได้รับการสนับสนุนน้อย

ตะวัน ห่างสูงเนิน และคณะ (2557, น. 82) ได้ศึกษา ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าลุ่มน้ำแม่ริมเป็นลุ่มน้ำที่มีการทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แหล่งใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์รวมประมาณ 692.28 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.04 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งลุ่มน้ำ มีรูปแบบการจัดการฟาร์ม 2 รูปแบบ คือเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรเชิงเดี่ยว นอกจากนี้ยังพบว่าการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีผลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรที่ผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเด็นต่างๆ อาทิ ความพอเพียงด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ในระดับที่สูง ทั้งนี้เพราะเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่สามารถพึ่งตนเอง

ได้ในด้านอาหาร และปัจจัยการผลิต ถึงแม้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ค้นพบ จะระบุว่าเกษตรกรจะมีรายรับที่ต่ำกว่ารายจ่ายไม่มากนักก็ตาม แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงเชื่อมั่นว่าระบบเกษตรอินทรีย์จะทำให้อยู่รอดได้ ทั้งนี้เนื่องจากหลักในการวิเคราะห์ความพอเพียงของเกษตรกรในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ใช้หลักความสามารถในการพึ่งตนเอง เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรที่ยอมรับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อและศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รongลงมาเกษตรกรเชื่อว่าแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้สามารถลดรายจ่ายในด้านปัจจัยการผลิต และปัจจัยในการดำรงชีวิตประจำวันได้ โดยมีปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ อาทิ ความพร้อมด้านฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ความสามัคคีในครอบครัว ที่ตั้งฟาร์มและแหล่งน้ำ ส่วนประเด็นที่เป็นอุปสรรค คือเรื่องภาระหนี้สิน ความยากจน ความร่วมมือของคนในครอบครัว และนิสัยส่วนตัวของเกษตรกร

วริพัทธ์ เจริญปัญญาวัช (2560, น. 119-138) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย พบว่า เกษตรกรที่มีการทำการเกษตรผสมผสาน สนใจการทำ การเกษตรระบบอินทรีย์มากกว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เกษตรกรระบบเกษตรปลอดภัยไม่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรระบบอินทรีย์ได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อม เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรระบบอินทรีย์มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว เช่น เงินออม เงินบำนาญ เป็นต้น และความคำนึงถึงด้าน สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อเกษตรกรในด้านของตลาด ระดับราคาของสินค้าอินทรีย์ที่สูงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรสนใจในการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ดังนั้น นโยบายจากรัฐในการให้ความรู้ในกระบวนการผลิต มาตรฐานสินค้าอินทรีย์ และตลาดของสินค้าเป็น ปัจจัยสำคัญของเกษตรกรเพื่อความยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) คือ เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 140 คน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ, 2562, น. 22)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2557, น. 49) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด 140

e = ความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง (e = 0.05)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{140}{1 + 140 (0.05)^2}$$

n = 103.7037 หรือเท่ากับ 104 คน

ดังนั้น จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 104 คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview questionnaire) ซึ่งรูปแบบคำถามการสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Closed form) และคำถามปลายเปิด (Opened form) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ ได้กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วกำหนดตัวแปรที่จะศึกษาและมาตรวัดข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด จากนั้นนำมาสร้างเป็นข้อคำถาม โดยแบบสัมภาษณ์เกษตรกรแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร การเป็นผู้นำในชุมชน ประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบถูก-ผิด จำนวน 20 ข้อ คำถามประกอบด้วย หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ การผลิตพืชผักอินทรีย์ มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์และการตลาดประเด็นต่าง ๆ มีการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

ตอบถูก ได้คะแนน 1 คะแนน

ตอบผิด ได้คะแนน 0 คะแนน

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร โดยได้ศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริม เนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการได้รับการสนับสนุน

ระดับการได้รับการส่งเสริม มีการกำหนดคะแนนสำหรับการวัดความคิดเห็นของเกษตรกร เป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 5
ได้รับการส่งเสริมมาก	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 4
ได้รับการส่งเสริมปานกลาง	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 3
ได้รับการส่งเสริมน้อย	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 2
ได้รับการส่งเสริมน้อยที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 1

ระดับความต้องการการส่งเสริม มีการกำหนดคะแนนสำหรับการวัดความคิดเห็นของเกษตรกร เป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 5
ต้องการการส่งเสริมมาก	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 4
ต้องการการส่งเสริมปานกลาง	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 3
ต้องการการส่งเสริมน้อย	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 2
ต้องการการส่งเสริมน้อยที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 1

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม ปัญหาด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์และปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน การตอบคำถามประเด็นปัญหามีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ปัญหามากที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 5
ปัญหามาก	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 4
ปัญหาปานกลาง	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 3
ปัญหาน้อย	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 2
ปัญหาน้อยที่สุด	ระดับค่าคะแนน เท่ากับ 1

2.2 การตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 ตรวจสอบถูกต้องของเนื้อหา โดยการนำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำปรึกษา และตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา รวมถึงการใช้คำถามได้อย่างเหมาะสมครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำให้อาจารย์ที่ปรึกษาไปตรวจสอบอีกครั้งเพื่อที่จะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์

2.2.3 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ โดยทำการทดสอบกับเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งจะมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือได้โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายในตามวิธีการหาค่า Cronbach' s alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณ ซึ่งผลในการทดสอบหาความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ พบว่า ในตอนที่ 3 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในส่วนของ ความคิดเห็นของผู้ให้การสัมภาษณ์ต่อระดับการได้รับการส่งเสริม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม เท่ากับ 0.801 ในส่วนของความคิดเห็นของผู้ให้การสัมภาษณ์ต่อระดับความต้องการการส่งเสริม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม เท่ากับ 0.833 และในตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม เท่ากับ 0.890

2.3.4 จากผลในการคำนวณสรุปได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละหัวข้อดังกล่าวข้างต้นมีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมากกว่า 0.80 ขึ้นไป (กุลชาติ เวชสาร, 2558, น. 84) ทำให้สามารถนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 ราย โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามมีการเตรียมการ ดังนี้

3.1.1 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น แบบสัมภาษณ์ ปากกา

3.1.2 กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ข้อมูล

3.1.3 ประสานกับเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ เพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สัมภาษณ์ตามแผนที่กำหนด

3.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีการดำเนินการในการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.2.1 แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่าเกี่ยวข้องกับผู้สัมภาษณ์อย่างไร และงานวิจัยมีความสำคัญอย่างไรกับเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการตรงกับความเป็นจริง และได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

3.2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่าง เดือน พฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน 2562

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่และลงรหัส เพื่อประมวลผลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการวัดความรู้ความเข้าใจด้านการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ดังนี้

ตอบถูก 1 - 4 ข้อ	หมายถึง มีความรู้ที่น้อยที่สุด
ตอบถูก 5 - 8 ข้อ	หมายถึง มีความรู้น้อย
ตอบถูก 9 - 12 ข้อ	หมายถึง มีความรู้ปานกลาง
ตอบถูก 13 - 16 ข้อ	หมายถึง มีความรู้มาก
ตอบถูก 17 - 20 ข้อ	หมายถึง มีความรู้มากที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended question)

แหล่งความรู้ มีการแปรความหมายระดับสภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้ (กุลชาติ เวชสาร, 2558, น. 86)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ขนาดชั้น} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

การแปลผลระดับการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert technique) ดังนี้ (กุลทลี เวชสาร, 2558, น. 86)

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้ (กุลทลี เวชสาร, 2558, น. 86)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ขนาดชั้น} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

การแปลผลระดับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert technique) ดังนี้ (กุลทลี เวชสาร, 2558, น. 86)

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ปัญหาอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ปัญหาอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 104 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา 104 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 3 สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร การเป็นผู้นำชุมชนและประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ โดยแสดงเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

n=104

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	31	29.8
หญิง	73	70.2
2. อายุ		
≤ 30 ปี	4	3.8
31-40 ปี	13	12.5
41-50 ปี	32	30.8
51-60 ปี	37	35.6
≥ 61 ปี	18	17.3
Min = 30 Max = 76 \bar{X} = 51.12 S.D. = 10.30		
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	83	79.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	7.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	6	5.8
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	2	1.9
ปริญญาตรี	5	4.8
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
≤ 3 คน	51	49.0
4-6 คน	44	42.3
≥ 7 คน	9	8.7
Min = 1 Max = 8 \bar{X} = 4.53 S.D. = 1.42		
5. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร		
สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	7	2.2
วิสาหกิจชุมชน	75	23.1
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร	104	32.0
สมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส	74	22.8
สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	65	20.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=104

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
6. การเป็นผู้นำชุมชน		
ไม่เป็นผู้นำชุมชน	104	100.0
7. ประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์		
≤ 5 ปี	77	74.0
6-10 คน	24	23.1
≥ 11 คน	3	2.9
Min = 1 Max = 15 \bar{X} = 4.86 S.D. = 2.71		

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. เพศของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 70.2 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 29.8 เป็นเพศชาย

2. อายุของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 35.6 มีอายุระหว่าง 51 -60 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.8 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี เกษตรกร ร้อยละ 17.3 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี เกษตรกร ร้อยละ 12.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และเกษตรกร ร้อยละ 3.8 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุน้อยที่สุด 30 ปี สูงสุด 76 ปี และมีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี

3. ระดับการศึกษาของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 79.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา เกษตรกร ร้อยละ 7.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกษตรกร ร้อยละ 5.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกษตรกร ร้อยละ 4.8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเกษตรกร ร้อยละ 1.9 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า ตามลำดับ

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.0 มีสมาชิกในครัวเรือน น้อยกว่าหรือกับ 3 คน รองลงมา ร้อยละ 42.3 มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน และ ร้อยละ 8.7 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือกับ 7 คน โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.53 คน

5. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตรของเกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 32.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 23.1 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 22.8 เป็นสมาชิกกลุ่ม ช.ก.ส. ร้อยละ 20.0 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร และ ร้อยละ 2.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

6. การเป็นผู้นำชุมชนของเกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน

7. ประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 74.0 มีประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.1 มีประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ 6-10 ปี และ ร้อยละ 2.9 มีประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ มากกว่าหรือเท่ากับ 11 ปีปี ตามลำดับ โดยมีประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 15 ปี และมีประสิทธิภาพในการผลิตพืชผักอินทรีย์เฉลี่ย 4.86 ปี

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ และพื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

n=104

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
≤ 2 คน	84	80.7
3-4 คน	19	18.3
≥ 4 คน	1	1.0
Min = 1 Max = 5 \bar{X} = 2.18 S.D. = 0.76		
2. รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ (บาทต่อไร่)		
≤ 5,000 บาท	36	34.6
5,001-10,000 บาท	39	37.5
10,001-15,000 บาท	13	12.5
15,001-20,000 บาท	10	9.6
≥ 20,001 บาท	6	5.8
Min = 2,000 Max = 45,000 \bar{X} = 10,418.27 S.D. = 9,364.03		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=104

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
3. รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ (บาทต่อไร่)		
≤ 5,000 บาท	91	87.5
5,001-10,000 บาท	8	7.7
≥ 10,001 บาท	5	4.8
Min = 300 Max = 25,000 \bar{X} = 3,278.85 S.D. = 5,027.78		
4. พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ (ไร่)		
≤ 10 ไร่	51	49.0
11-20 ไร่	44	42.3
≥ 21 ไร่	9	8.7
Min = 1 Max = 30 \bar{X} = 3.34 S.D. = 5.70		

จากตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า

1. จำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 80.7 มีแรงงานในครัวเรือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน รองลงมา ร้อยละ 18.3 มีแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน และ ร้อยละ 1.0 มีแรงงานในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน และเฉลี่ย 2.18 คน

2. รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร (บาทต่อไร่) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 37.5 มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 34.6 มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท ร้อยละ 12.5 มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 9.6 มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท และ ร้อยละ 5.8 มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์มากกว่าหรือเท่ากับ 20,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ต่ำสุด 2,000 บาท สูงสุด 45,000 บาท และเฉลี่ย 10,418.27 บาท

3. รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร (บาทต่อไร่) พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 87.5 มีรายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท รองลงมาเกษตรกร ร้อยละ 7.7 มีรายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท และร้อยละ 4.8 มีรายจ่ายจาก

การผลิตพืชผักอินทรีย์มากกว่าหรือเท่ากับ 10,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ต่ำสุด 300 บาท สูงสุด 25,000 บาท และเฉลี่ย 3,278.85 บาท

4. พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์โดยเป็นที่ดินของตนเอง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.0 มีพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 42.3 มีพื้นที่อยู่ระหว่าง 11-20 ไร่ และ ร้อยละ 8.7 มีพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่ โดยเกษตรกรมีที่ดินของตนเองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ และเฉลี่ย 3.34 ไร่

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยการสัมภาษณ์ความรู้ที่เกี่ยวกับหลักของการผลิตพืชผักอินทรีย์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.3-4.4

ตารางที่ 4.3 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

n=104

ประเด็น	เฉลย	จำนวน		
		ผู้ตอบถูก	ร้อยละ	ลำดับ
1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์				
1.1 การรักษาและฟื้นฟูสภาพการผลิตพืชผักอินทรีย์ คือ การทำเกษตรที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่การเกษตรมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำ	✓	104	100.0	1
1.2 การพัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มผลผลิตสามารถใส่ปุ๋ยยูเรียได้	X	98	94.2	5
2. การผลิตพืชผักอินทรีย์				
การจัดการพื้นที่ปลูก				
2.1 พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องไม่ใช้สารเคมีในการผลิต หากมีการใช้สารเคมีมาก่อนต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบอินทรีย์ก่อนและไม่กลับไปใช้สารเคมีอีก	✓	102	98.1	2

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	เฉลย	จำนวน		
		ผู้ตอบถูก (ราย)	ร้อยละ	ลำดับ
การจัดการการผลิต				
2.2 การผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องมีมาตรการป้องกัน การปนเปื้อนที่อาจมาจากดิน น้ำ อากาศ เช่น มีสิ่งกีด ขวาง ทำคั่นกัน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน	✓	104	100.0	1
การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์				
2.3 เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ควรใช้จาก แหล่งที่เป็นการผลิตพืชผักอินทรีย์	✓	102	98.1	2
การจัดการและการปรับปรุงดิน				
2.4 การปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติ คือการเผาเศษวัชพืชแล้วไถพรวน	X	75	72.1	8
2.5 “ธาตุไนโตรเจน” ได้จากมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ มูล วัว มูลควาย มูลสุกร	✓	104	100.0	1
การจัดการศัตรูพืช				
2.6 “บิวเวอเรีย,เมธาไรเซียม,ไส้เดือนฝอย” เป็นชีวภัณฑ์ใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช	✓	87	83.7	6
2.7 “ไตรโคเดอมา”เป็นเชื้อราสีขาว ใช้ป้องกัน กำจัดโรคพืชที่เกิดจากเชื้อรา	✓	101	97.1	3
การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
2.8 การล้างผลผลิต สามารถล้างในคลองน้ำในร่อง สวนได้	X	81	77.9	7
การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ				
2.9 การขนย้ายผลผลิตต้องมีความสะอาดมีการ ป้องกันการปนเปื้อน	✓	101	97.1	3

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	เฉลี่ย	จำนวน		
		ผู้ตอบถูก (ราย)	ร้อยละ	ลำดับ
การแสดงผลและการกล่าวอ้าง				
2.10 เกษตรกรสามารถนำผลการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของคนอื่นมากกล่าวอ้างผลผลิตการปลูกพืชผักอินทรีย์ของตัวเองได้	X	75	72.1	8
การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง				
2.11 เกษตรกรต้องจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักเพื่อสามารถทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง	✓	104	100.0	1
2.12 การทวนสอบ คือ การยื่นดูข้อมูลการจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักอินทรีย์	✓	104	100.0	1
3. มาตรฐานการผลิตอินทรีย์				
3.1 (Organic Thailand) คือ มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร (มกษ.)	✓	104	100.0	1
3.2 (ACT-IFOM) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย	✓	104	100.0	1
3.3 (EU) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป	✓	104	100.0	1
3.4 (PGS) คือ ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม	✓	104	100.0	1
4. การตลาด				
4.1 การแสดงผลกล่าวอ้างถึงผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต	✓	104	100.0	1
4.2 การจำหน่ายพืชผักอินทรีย์สามารถนำเอาพืชผักแปลงอื่นมาจำหน่ายแทนได้	X	100	96.2	4

จากตารางที่ 4.3 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ในประเด็น การรักษาและฟื้นฟูสภาพการผลิตพืชผักอินทรีย์คือ การทำเกษตรที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่การเกษตรมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำ ร่องลงมาเกษตรกร ร้อยละ 94.2 ตอบถูก ในประเด็น การพัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มผลผลิตสามารถใส่ปุ๋ยยูเรียได้

2. การผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ในประเด็น การผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากดิน น้ำ อากาศ เช่น มีสิ่งกีดขวาง ทำคั่นกัน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน, “ชาตุนา โตรเจน” ได้จากมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ มูลวัว มูลควาย มูลสุกร, เกษตรกรต้องจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักเพื่อสามารถทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง, การทวนสอบ คือ การย้อนดูข้อมูลการจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักอินทรีย์ ร่องลงมา เกษตรกร ร้อยละ 98.1 ตอบถูก ในประเด็น พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องไม่ใช้สารเคมีในการผลิต หากมีการใช้สารเคมีมาก่อนต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบอินทรีย์ก่อนและไม่กลับไปใช้สารเคมีอีก, เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ควรถูกใช้จากแหล่งที่เป็นการผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกร ร้อยละ 97.1 ตอบถูก ในประเด็น “ไตรโคเดมา” เป็นเชื้อราสีขาว ใช้ป้องกันกำจัดโรคพืชที่เกิดจากเชื้อรา, การขนย้ายผลผลิตต้องมีความสะอาดมีการป้องกันการปนเปื้อน เกษตรกร ร้อยละ 83.7 ตอบถูก ในประเด็น “บิวเวอเรีย, เมธาไรเซียม, ไล่เดือนฝอย” เป็นชีวภัณฑ์ใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช เกษตรกร ร้อยละ 77.9 ตอบถูก ในประเด็น การล้างผลผลิต สามารถล้างในคลองน้ำในร่องสวนได้ และเกษตรกร ร้อยละ 72.1 ตอบถูก ในประเด็น การปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติ คือ การเผาเศษวัชพืชแล้วไถพรวน, เกษตรกรสามารถนำฉลากการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของคนอื่นมากล่าวอ้างผลผลิตการปลูกพืชผักอินทรีย์ของตัวเองได้

3. มาตรฐานการผลิตอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ในประเด็น (Organic Thailand) คือ มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร (มกษ.), (ACT-IFOM) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย, (EU) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป, (PGS) คือ ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม

4. การตลาด เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ในประเด็น การแสดงฉลากกล่าวอ้างถึงผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ร่องลงมา เกษตรกร ร้อยละ 96.2 ตอบถูก ในประเด็น การจำหน่ายพืชผักอินทรีย์สามารถนำเอาพืชผักแปลงอื่นมาจำหน่ายแทนได้

ตารางที่ 4.4 ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

n=104

จำนวนข้อที่ตอบถูก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ระดับความรู้
ตอบถูก 1-4 ข้อ	0	0.0	น้อยที่สุด
ตอบถูก 5-8 ข้อ	0	0.0	น้อย
ตอบถูก 9-12 ข้อ	0	0.0	ปานกลาง
ตอบถูก 13-16 ข้อ	6	5.8	มาก
ตอบถูก 17-20 ข้อ	98	94.2	มากที่สุด

Min = 16 Max = 20 Mean = 18.87 S.D.= 1.183

จากตารางที่ 4.4 ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า เมื่อนำผลคะแนนของเกษตรกรมาพิจารณา โดยแบ่งตามช่วงคะแนนต่างๆ ปรากฏผลดังนี้ ร้อยละ 94.2 มีความรู้มากที่สุด และร้อยละ 5.8 มีความรู้มาก ตามลำดับ โดยมีคะแนนต่ำสุด 16 คะแนน สูงสุด 20 คะแนน และเฉลี่ย 18.87 คะแนน

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

การศึกษาการได้รับการส่งเสริมและความต้องการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริม เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการได้รับการสนับสนุน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5-4.11

3.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

การศึกษาการได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม เนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการได้รับการสนับสนุน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5-4.6

3.1.1 การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม

ตารางที่ 4.5 การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรใน
จังหวัดอำนาจเจริญ

n=104

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1.การส่งเสริมแบบรายบุคคล						2.50	น้อย	
						(0.853)		
1.1 การเขียนเขียน เกษตรกรในพื้นที่	31 (29.8)	32 (30.8)	39 (37.5)	0 (0.0)	2 (1.9)	3.87 (0.914)	มาก	1
1.2 การเดินทางเข้าพบ เจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง	0 (0.0)	0 (0.0)	12 (11.5)	16 (15.4)	76 (73.1)	1.38 (0.687)	น้อยที่สุด	4
1.3 การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์	0 (0.0)	17 (16.3)	21 (20.2)	52 (50.0)	14 (13.5)	2.39 (0.918)	น้อย	2
1.4 การขอคำปรึกษาและ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ใน การประชุม หรือเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้อื่น ๆ	0 (0.0)	9 (8.7)	41 (39.4)	34 (32.7)	20 (19.2)	2.37 (0.894)	น้อย	3
2.การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม						3.09	ปาน	
						(0.644)	กลาง	
2.1 การฝึกอบรมการผลิต พืชผักอินทรีย์	1 (1.0)	39 (37.5)	61 (58.7)	3 (2.9)	0 (0.0)	3.37 (0.558)	ปาน	1
2.2 การเรียนรู้จากศูนย์ เรียนรู้การผลิตพืชผัก อินทรีย์	0 (0.0)	32 (30.8)	52 (50.0)	20 (19.2)	0 (0.0)	3.12 (0.701)	ปาน	2
2.3 การส่งเสริมผ่าน แปลงต้นแบบการผลิต พืชผักอินทรีย์	0 (0.0)	17 (16.3)	65 (62.5)	22 (21.2)	0 (0.0)	2.95 (0.613)	ปาน	3
2.4 การศึกษาดูงานแปลง ต้นแบบการผลิตพืชผัก อินทรีย์ในจังหวัดข้างเคียง	0 (0.0)	19 (18.3)	58 (55.8)	25 (24.0)	2 (1.9)	2.90 (0.704)	ปาน	4

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3. การส่งเสริมแบบมวลชน						1.98	น้อย	
						(0.674)		
3.1 เอกสารวิชาการ	3 (2.9)	82 (78.8)	17 (16.3)	0 (0.0)	2 (1.9)	3.81 (0.576)	มาก	1
3.2 วิทยุชุมชน	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (3.8)	25 (24.0)	75 (72.1)	1.32 (0.544)	น้อยที่สุด	4
3.3 โทรทัศน์	0 (0.0)	0 (0.0)	8 (7.7)	42 (40.4)	54 (51.9)	1.56 (0.636)	น้อยที่สุด	3
3.4 การรณรงค์	0 (0.0)	1 (1.0)	45 (43.3)	11 (10.6)	47 (45.2)	2.00 (0.965)	น้อย	2
3.5 หอกระจายข่าว	0 (0.0)	2 (1.9)	7 (6.7)	2 (1.9)	93 (89.5)	1.21 (0.649)	น้อยที่สุด	5
4. การส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ						3.20	ปาน	
						(0.940)	กลาง	
4.1 ไลน์	37 (35.6)	46 (44.2)	21 (20.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.15 (0.734)	มาก	1
4.2 Facebook	8 (7.7)	31 (29.8)	39 (37.5)	26 (25.0)	0 (0.0)	3.20 (0.907)	ปาน กลาง	2
4.3 Youtube	8 (7.7)	22 (21.2)	33 (31.7)	33 (31.7)	8 (7.7)	2.89 (1.070)	ปาน กลาง	3
4.4 เว็บไซต์	3 (2.9)	20 (19.2)	25 (24.0)	41 (39.4)	15 (14.4)	2.57 (1.050)	น้อย	4
เฉลี่ยรวม						2.69	ปาน	
						(0.778)	กลาง	

จากตารางที่ 4.5 การได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งเสริมแบบรายบุคคล เกษตรกรได้รับการส่งเสริม ในภาพรวม พบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.50) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมโดยการเยี่ยมชมในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) รองลงมาคือ ได้รับการส่งเสริมโดยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.39) ได้รับการส่งเสริมโดยการขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในการประชุม หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37) และ ได้รับการส่งเสริมโดยการเดินเข้าพบเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.38) ตามลำดับ

2. การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม เกษตรกรได้รับการส่งเสริม ในภาพรวม พบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมโดยการฝึกอบรมการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.37) ได้รับการส่งเสริมโดยการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.12) ได้รับการส่งเสริมโดยการส่งเสริมผ่านแปลงต้นแบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.95) และ ได้รับการส่งเสริมโดยการศึกษาดูงานแปลงต้นแบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดข้างเคียง (ค่าเฉลี่ย 2.90) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

3. การส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมผ่านสื่อต่างๆ ในภาพรวม พบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.98) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมโดยเอกสารวิชาการ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) รองลงมาคือ ได้รับการส่งเสริมโดยการณรงค์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.00) ได้รับการส่งเสริมโดยโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 1.56) ได้รับการส่งเสริมโดยวิทยุชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.32) และ ได้รับการส่งเสริมโดยหอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย 1.21) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ

4. การส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวม พบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.20) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมโดยไลน์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.15) รองลงมาคือ ได้รับการส่งเสริมโดยFacebook (ค่าเฉลี่ย 3.20) ได้รับการส่งเสริมโดย Youtube (ค่าเฉลี่ย 2.89) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง และ ได้รับการส่งเสริมโดยเว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 2.57) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

3.1.2 การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์

ตารางที่ 4.6 การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์						3.80	มาก	
						(0.695)		
1.1 การรักษาและฟื้นฟูสภาพความเป็นอินทรีย์	37 (35.6)	46 (44.2)	21 (20.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.15 (0.734)	มาก	1
1.2 การป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน	3 (2.9)	82 (78.8)	17 (16.3)	0 (0.0)	2 (1.9)	3.81 (0.576)	มาก	3
1.3 การยึดหลักปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	31 (29.8)	32 (30.8)	39 (37.5)	0 (0.0)	2 (1.9)	3.87 (0.914)	มาก	2
1.4 การพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลายของพืช	1 (1.0)	39 (37.5)	61 (58.7)	3 (2.9)	0 (0.0)	3.37 (0.558)	ปานกลาง	4
2. ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์						3.52	มาก	
						(0.621)		
2.1 การจัดการพื้นที่	0 (0.0)	17 (16.3)	21 (20.2)	52 (50.0)	14 (13.5)	2.39 (0.918)	น้อย	8
2.2 การวางแผนและการจัดการ	0 (0.0)	9 (8.7)	41 (39.4)	34 (32.7)	20 (19.2)	2.37 (0.894)	น้อย	9
2.3 การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์	0 (0.0)	17 (16.3)	65 (62.5)	22 (21.2)	0 (0.0)	2.95 (0.613)	ปานกลาง	7
2.4 การจัดการและการปรับปรุงดิน	0 (0.0)	32 (30.8)	52 (50.0)	20 (19.2)	0 (0.0)	3.12 (0.701)	ปานกลาง	6
2.5 การจัดการศัตรูพืช	21 (20.2)	83 (79.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20 (0.403)	มาก	2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	21 (20.2)	81 (77.9)	2 (1.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14 (0.598)	มาก	4
2.7 การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง	23 (22.1)	80 (76.9)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.21 (0.433)	มากที่สุด	1
2.8 การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง	21 (20.2)	82 (78.8)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.19 (0.420)	มาก	3
2.9 การบันทึกและการทวนสอบ	23 (22.1)	80 (76.9)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.21 (0.433)	มากที่สุด	1
3. มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์						3.59 (0.609)	มาก	
3.1 ความหมายและความสำคัญของการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์						4.36 (0.528)	มากที่สุด	
3.1.1 ความหมายของการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์	35 (33.7)	68 (65.4)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.33 (0.492)	มากที่สุด	2
3.1.2 ความสำคัญของการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์	43 (41.3)	59 (56.7)	1 (1.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	4.38 (0.563)	มากที่สุด	1
3.2 ประเภทของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์						2.45 (0.807)	น้อย	
3.2.1 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ.9000 (Organic Thailand)	40 (38.5)	56 (53.8)	1 (1.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	4.24 (0.806)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3.2.2 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (ACT-IFOAM)	8 (7.7)	19 (18.3)	42 (40.4)	19 (18.3)	16 (15.4)	2.85 (1.13)	ปานกลาง	3
3.2.3 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU)	0 (0.0)	3 (2.9)	1 (1.1)	5 (4.8)	95 (91.3)	1.15 (0.571)	น้อยที่สุด	4
3.2.4 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (NOP)	0 (0.0)	0 (0.0)	3 (2.9)	4 (3.8)	97 (93.3)	1.11 (0.392)	น้อยที่สุด	5
3.2.5 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)	10 (9.6)	19 (18.3)	42 (40.3)	19 (18.3)	14 (13.5)	2.92 (1.138)	ปานกลาง	2
3.3 กระบวนการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์						3.95 (0.492)	มาก	
3.3.1 การรับสมัคร/ขึ้นทะเบียน/ออกรหัสเข้าสู่ระบบอินทรีย์	16 (15.4)	73 (70.2)	11 (10.6)	1 (1.0)	3 (2.9)	3.94 (0.748)	มาก	3
3.3.2 การผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร	16 (15.4)	77 (74.0)	11 (10.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.05 (0.510)	มาก	2
3.3.3. การประเมินเบื้องต้นและรวบรวมเกษตรกรที่ผ่าน	16 (15.4)	77 (74.0)	11 (10.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.05 (0.510)	มาก	2
3.3.4 ผู้ตรวจรับรองนัดหมาย/ตรวจรับรองแปลงเกษตรกร	14 (13.5)	84 (80.8)	6 (5.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08 (0.434)	มาก	1
3.3.5 การสรุปผลการตรวจรับรองแปลง	1 (1.0)	92 (88.5)	9 (8.7)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.88 (0.402)	มาก	4
3.3.6 ออกใบรับรองการผลิตพืชอินทรีย์	1 (1.0)	82 (78.8)	19 (18.3)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.79 (0.476)	มาก	6
3.3.7 การตรวจติดตามแปลงที่ได้รับการรับรอง	1 (1.0)	88 (84.6)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.87 (0.370)	มาก	5

n = 104

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
4. ด้านการตลาด						3.20	ปาน	
						(0.519)	กลาง	
4.1 การเพิ่มมูลค่าและการ แปรรูปสินค้า	1 (1.0)	33 (31.7)	68 (65.4)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.32 (0.526)	ปาน กลาง	1
4.2 การจัดการราคาสินค้า	1 (1.0)	20 (19.2)	81 (77.9)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.19 (0.464)	ปาน กลาง	2
4.3 ช่องทางการจัด จำหน่าย	1 (1.0)	17 (16.3)	80 (76.9)	6 (5.8)	0 (0.0)	3.12 (0.496)	ปาน กลาง	4
4.4 การจัดหาสถานที่ใน การจำหน่ายสินค้า	5 (4.8)	13 (12.5)	80 (76.9)	6 (5.8)	0 (0.0)	3.16 (0.593)	ปาน กลาง	3
เฉลี่ยรวม						3.55 (0.610)	มาก	

จากตารางที่ 4.6 การได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) ซึ่งเกษตรกรได้รับการส่งเสริม ในประเด็นย่อย ดังนี้

1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ได้รับการส่งเสริมในเนื้อหาต่างๆ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.15) ในประเด็นการรักษาและฟื้นฟูสภาพความเป็นอินทรีย์ รองลงมาคือ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) ในประเด็นการยึดหลักปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) ในประเด็นการป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน และ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) ในประเด็นการพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลายของพืช

2. ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) รองลงมาคือ การจัดการศัตรูพืช ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20)

การแสดงผลและการกล่าวอ้าง ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.19) การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) การจัดการและการปรับปรุงดิน ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) การจัดการพื้นที่ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.39) และ การวางแผนและการจัดการ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37) ตามลำดับ

3. มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.59) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ดังนี้

3.1 ความหมายและความสำคัญของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) ในประเด็นความสำคัญของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ และในประเด็นความหมายของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ตามลำดับ

3.2 ประเภทของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.45) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) ในประเด็น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกช.9000 (Organic Thailand) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) (ค่าเฉลี่ย 2.92) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (ACT-IFOAM) (ค่าเฉลี่ย 2.85) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.15) ในประเด็น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU) และ และประเด็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (NOP) (ค่าเฉลี่ย 1.11) ตามลำดับ

3.3 กระบวนการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) ในประเด็น คณะผู้ตรวจรับรองนัดหมาย/ตรวจรับรองแปลงเกษตรกร รองลงมาคือ ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.05) ประเมินเบื้องต้นและรวบรวมเกษตรกรที่ผ่าน และผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.05) รับสมัคร/ขึ้นทะเบียน/ออกรหัสเข้าสู่ระบบอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94) สรุปผลการตรวจรับรองแปลง (ค่าเฉลี่ย 3.88) ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ตรวจติดตามแปลงที่ได้รับการรับรอง ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก

(ค่าเฉลี่ย 3.87) และ ออกไปรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) ตามลำดับ

4. ด้านการตลาด ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.20) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การเพิ่มมูลค่าและการแปรรูปสินค้า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.32) รองลงมาคือ การจัดการราคาสินค้า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) การจัดหาสถานที่ในการจำหน่ายสินค้า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16) และ ช่องทางการจัดจำหน่าย ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) ตามลำดับ

3.1.3 การได้รับการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 4.7 การได้รับการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	n=104							
1. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ						3.22 (0.667)	ปาน กลาง	
1.1 สนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ	9 (8.7)	10 (9.6)	83 (79.8)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.25 (0.635)	ปาน กลาง	2
1.2 องค์ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน	9 (8.7)	13 (12.5)	80 (76.9)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.28 (0.645)	ปาน กลาง	1
1.3 การส่งเสริมเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	10 (9.6)	17 (16.3)	72 (69.2)	2 (1.9)	3 (2.9)	3.28 (0.782)	ปาน กลาง	1
1.4 สนับสนุนแหล่งเงินทุน	4 (3.8)	14 (13.5)	74 (71.2)	8 (7.7)	4 (3.8)	3.06 (0.722)	ปาน กลาง	4
1.5 ฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต	4 (3.8)	19 (18.3)	79 (76.0)	2 (1.9)	0 (0.0)	3.24 (0.549)	ปาน กลาง	3

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการได้รับการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน						2.79 (0.997)	ปาน กลาง	
2.1 การจัดหาตลาดให้กับ สินค้า	32 (30.8)	65 (62.5)	4 (3.8)	3 (2.9)	0 (0.0)	3.21 (0.649)	ปาน กลาง	1
2.2 การจัดทำบันทึก ข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับ ผู้รับซื้อผลผลิต	3 (2.9)	25 (24.0)	27 (26.0)	2 (1.9)	47 (45.2)	2.37 (1.345)	น้อย	2
เฉลี่ยรวม						3.01 (0.832)	ปาน กลาง	

จากตารางที่ 4.7 การได้รับการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า

1. การได้รับการส่งเสริมด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในภาพรวมพบว่าได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) ในประเด็นองค์ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน และการส่งเสริมเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รองลงมาคือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 3.25) การฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.24) และ การสนับสนุนแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 3.06) ตามลำดับ

2. การได้รับการส่งเสริมด้านการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ในภาพรวมพบว่าได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.79) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) ในด้านการจัดหาตลาดให้กับสินค้า และ การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิต ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37) ในด้านการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิตตามลำดับ

3.2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วยความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการได้รับการสนับสนุน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.8-4.10

3.2.1 ความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริม

ตารางที่ 4.8 ความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1.การส่งเสริมแบบรายบุคคล						3.28	ปานกลาง	
						(0.953)		
1.1 การเยี่ยมชม เกษตรกรในพื้นที่	4 (3.8)	54 (51.9)	33 (31.8)	4 (3.8)	9 (8.7)	3.38 (0.958)	ปานกลาง	2
1.2 การเดินทางเข้าพบ เจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง	1 (1.0)	39 (37.5)	30 (28.8)	10 (9.6)	24 (23.1)	2.84 (1.191)	ปานกลาง	4
1.4 การขอคำปรึกษาและ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ใน การประชุม หรือเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้อื่น ๆ	12 (11.5)	41 (39.5)	43 (41.3)	8 (7.7)	0 (0.0)	3.55 (0.799)	มาก	1
2.การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม						4.54	มากที่สุด	
						(0.785)		
2.1 การฝึกอบรมการ ผลิตพืชผักอินทรีย์	83 (79.8)	9 (8.7)	12 (11.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.68 (0.672)	มากที่สุด	1
2.2 การเรียนรู้จากศูนย์ เรียนรู้การผลิตพืชผัก อินทรีย์	75 (72.1)	9 (8.7)	20 (19.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.53 (0.800)	มากที่สุด	2
2.3 การส่งเสริมผ่าน แปลงต้นแบบการผลิต พืชผักอินทรีย์	72 (69.2)	8 (69.2)	22 (21.2)	2 (1.9)	0 (0.0)	4.44 (0.890)	มากที่สุด	4

n = 104

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2.4 การศึกษาดูงาน แปลงต้นแบบการผลิต พืชผักอินทรีย์ในจังหวัด ข้างเคียง	72 (69.2)	8 (7.7)	22 (21.2)	2 (1.9)	0 (0.0)	4.50 (0.776)	มากที่สุด	3
3. การส่งเสริมแบบมวลชน						3.19 (1.259)	ปานกลาง	
3.1 เอกสารวิชาการ	75 (72.1)	9 (8.7)	9 (8.7)	4 (3.8)	7 (6.7)	4.36 (1.206)	มากที่สุด	1
3.2 วิทยุชุมชน	13 (12.5)	1 (1.0)	38 (36.5)	21 (20.2)	31 (29.8)	2.46 (1.277)	ปานกลาง	5
3.3 โทรทัศน์	15 (14.4)	8 (7.7)	49 (47.2)	25 (24.0)	7 (6.7)	2.99 (1.084)	ปานกลาง	3
3.4 การรณรงค์	35 (33.7)	0 (0.0)	48 (46.2)	14 (13.5)	7 (6.7)	3.40 (1.266)	ปานกลาง	2
3.5 หอกระจายข่าว	24 (23.1)	0 (0.0)	36.6 (34.6)	15 (14.4)	29 (27.9)	2.76 (1.465)	ปานกลาง	4
4. การส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ						4.57 (0.621)	มากที่สุด	
4.1 ไลน์	62 (59.6)	27 (26.0)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.45 (0.736)	มากที่สุด	1
4.2 Facebook	68 (65.4)	31 (29.8)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.61 (0.582)	มากที่สุด	2
4.3 Youtube	68 (65.4)	31 (29.8)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.61 (0.582)	มากที่สุด	3
4.4 เว็บไซต์	68 (65.4)	31 (29.8)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.61 (0.582)	มากที่สุด	4
เฉลี่ยรวม						3.89 (0.904)	มาก	

จากตารางที่ 4.8 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า มีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ดังนี้

1. ความต้องการการส่งเสริมแบบรายบุคคล เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริม ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) จากการขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในการประชุม หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อื่น ๆ รองลงมาคือ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38)จากการเยี่ยมชมเกษตรกรในพื้นที่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 3.33) และการเดินเข้าพบเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย 2.84) ตามลำดับ

2. ความต้องการการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม เกษตรกรได้รับการส่งเสริม ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ อินทรีย์ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68) จากการฝึกอบรมการผลิตพืชผัก รองลงมาคือ การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.53) การศึกษาดูงานแปลงต้นแบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดข้างเคียง (ค่าเฉลี่ย 4.50) และ การส่งเสริมผ่านแปลงต้นแบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.44) ตามลำดับ

3. ความต้องการการส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมผ่านสื่อต่างๆ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.36) จากเอกสารวิชาการ รองลงมาคือต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลางผ่านวิธีการรณรงค์ (ค่าเฉลี่ย 3.40) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.99) หอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย 2.76) และ วิทยุชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.46) ตามลำดับ

4. ความต้องการการส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกวิธีการส่งเสริม ได้แก่ Facebook (ค่าเฉลี่ย 4.61) รองลงมาคือ Youtube (ค่าเฉลี่ย 4.61) เว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 4.61) และ ไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.45) ตามลำดับ

3.2.2 ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์

ตารางที่ 4.9 ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์						4.50	มากที่สุด	
						(0.814)		
1.1 การรักษาและฟื้นฟูสภาพความเป็นอินทรีย์	76 (73.1)	13 (12.5)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.59 (0.732)	มากที่สุด	2
1.2 การป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน	62 (59.6)	27 (26.0)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.45 (0.736)	มากที่สุด	3
1.3 การยึดหลักปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	68 (65.4)	31 (29.8)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.61 (0.582)	มากที่สุด	1
1.4 การพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลายของพืช	75 (72.1)	9 (8.7)	9 (8.7)	4 (3.8)	7 (6.7)	4.36 (1.206)	มากที่สุด	4
2. ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์						3.97	มาก	
						(0.0.892)		
2.1 การจัดการพื้นที่	13 (12.5)	1 (1.0)	38 (36.5)	21 (20.2)	31 (29.8)	2.46 (1.277)	น้อย	8
2.2 การวางแผนและการจัดการ	15 (14.4)	8 (7.7)	49 (47.2)	25 (24.0)	7 (6.7)	2.99 (1.084)	ปานกลาง	7
2.3 การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์	35 (33.7)	0 (0.0)	48 (46.2)	14 (13.5)	7 (6.7)	3.40 (1.266)	ปานกลาง	6
2.4 การจัดการและการปรับปรุงดิน	76 (73.1)	13 (12.5)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.59 (0.732)	มากที่สุด	2
2.5 การจัดการศัตรูพืช	75 (72.1)	9 (8.7)	9 (8.7)	4 (3.8)	7 (6.7)	4.36 (1.206)	มากที่สุด	4
2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	62 (59.6)	27 (26.0)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.45 (0.736)	มากที่สุด	3
2.7 การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ	74 (71.2)	25 (24.0)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66 (0.568)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2.8 การแสดงฉลากและ การกล่าวอ้าง	76 (73.1)	13 (12.5)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.59 (0.732)	มากที่สุด	2
2.9 การบันทึกข้อมูลการ ผลิตและการทวนสอบ ข้อมูลย้อนหลัง	23 (22.1)	80 (76.9)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.21 (0.433)	มากที่สุด	5
3. มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์						4.23 (0.519)	มากที่สุด	
3.1 ความหมายและความสำคัญของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผัก อินทรีย์						4.94 (0.233)	มากที่สุด	
3.1.1 ความหมายของ การขอรับรองมาตรฐานการ ผลิตพืชผักอินทรีย์	97 (93.3)	7 (6.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.93 (0.252)	มากที่สุด	2
3.1.2 ความสำคัญของ การขอรับรองมาตรฐานการ ผลิตพืชผักอินทรีย์	99 (95.2)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.95 (0.215)	มากที่สุด	1
3.2 ประเภทของมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์	2.88 (0.953)	ปาน กลาง		19 (18.3)	74 (71.1)	1.48 (0.935)	น้อยที่สุด	4
3.2.1 มาตรฐานเกษตร อินทรีย์ มกษ.9000 (Organic Thailand)	99 (95.2)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.95 (0.215)	มากที่สุด	1
3.2.2 มาตรฐานเกษตร อินทรีย์แห่งประเทศไทย (ACT-IFOAM)	23 (22.1)	8 (7.7)	49 (47.1)	24 (23.1)	0 (0.0)	3.29 (1.058)	ปาน กลาง	2
3.3 กระบวนการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์						4.86 (0.372)	มาก	
3.3.1 การรับสมัคร/ ขึ้นทะเบียน/ออกรหัสเข้าสู่ ระบบอินทรีย์	87 (83.7)	13 (12.5)	3 (2.9)	1 (1.0)	0 (0.0)	4.79 (0.534)	มากที่สุด	5
3.3.2 การให้คำปรึกษา แนะนำเกษตรกร	93 (89.7)	11 (10.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.89 (0.309)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3.3.3 การประเมิน เบื้องต้นและรวบรวม เกษตรกรที่ผ่าน	93 (89.7)	11 (10.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.89 (0.309)	มากที่สุด	1
3.3.4 คณะผู้ตรวจ รับรองนัดหมาย/ตรวจ รับรองแปลงเกษตรกร	91 (87.5)	13 (12.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.87 (0.332)	มากที่สุด	3
3.3.5 การสรุปผลการ ตรวจรับรองแปลง	93 (89.4)	10 (9.6)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.88 (0.350)	มากที่สุด	2
3.3.6 การออก ใบรับรองการผลิตพืช อินทรีย์	85 (81.7)	18 (17.3)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.81 (0.420)	มากที่สุด	4
3.3.7 การตรวจติดตาม แปลงที่ได้รับการรับรอง	93 (89.4)	10 (9.6)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.88 (0.350)	มากที่สุด	2
4. ด้านการตลาด						4.69 (0.592)	ปาน กลาง	
4.1 การเพิ่มมูลค่าและการ แปรรูปสินค้า	85 (81.7)	14 (13.5)	4 (3.8)	1 (1.0)	0 (0.0)	4.76 (0.566)	มากที่สุด	1
4.2 การจัดการราคาสินค้า	74 (71.2)	25 (24.0)	5 (4.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66 (0.568)	มากที่สุด	3
4.3 ช่องทางการจัด จำหน่าย	80 (76.9)	21 (20.2)	3 (2.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.74 (0.502)	มากที่สุด	2
4.4 การจัดหาสถานที่ใน การจำหน่ายสินค้า	76 (73.1)	13 (12.5)	15 (14.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.59 (0.732)	มากที่สุด	4
เฉลี่ยรวม						4.30 (0.642)	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.9 ความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) ซึ่งเกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริม ในประเด็นย่อย ดังนี้

1. **หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์** ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) ในประเด็นการยึดหลักปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รองลงมาคือ การรักษาและฟื้นฟูสภาพความเป็นอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.59) การป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 4.45) และการพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลายของพืช (ค่าเฉลี่ย 4.36) ตามลำดับ

2. **ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์** ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ สถานที่บรรจุหีบห่อ อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้บรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและขนส่งผลิตผลพืชอินทรีย์ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่ทำให้สูญเสียความเป็นอินทรีย์ และมีการชี้บ่งที่แสดงถึงการแยกผลิตผลพืชอินทรีย์ออกจากผลิตผลพืชทั่วไปอย่างชัดเจน ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือ การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง การแสดงฉลากมีรายละเอียดตามที่มาตรฐานกำหนดชัดเจน ไม่เป็นเท็จและหลอกลวง และ การจัดการและการปรับปรุงดิน ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช โดยการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดินที่มาตรฐานกำหนด หรือได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และภาชนะที่สะอาด ปราศจากการปนเปื้อนสารพิษ วัตถุอันตราย และพาหะนำโรค ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจในการเก็บเกี่ยว และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเกษตรอินทรีย์ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45) การจัดการศัตรูพืช ควบคุมศัตรูพืชก่อนปลูกและในระยะเวลาที่พืชเจริญเติบโต ด้วยวิธีเขตกรรม วิธีกลชีววิธี และพืชสมุนไพร แบบผสมผสาน หรือใช้สารที่มาตรฐานกำหนดหรือได้รับการยอมรับจากหน่วยรับรอง ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36) การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง จัดทำแผนแผนการผลิต จัดบันทึกการปฏิบัติงานและข้อมูลการผลิตภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน มีบันทึกหลักฐานและเอกสารที่สามารถตามสอบย้อนหลังสู่แหล่งผลิตพืชอินทรีย์ได้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์มาจากระบบการผลิตพืชอินทรีย์ และไม่ใช้พันธุ์พืชที่ได้จากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม หรือผ่านการฉายรังสี ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) การวางแผนการจัดการป้องกันและหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนผลผลิต จัดทำแนวกันชน คันดิน หรือร่องน้ำ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนัก ปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาลผลิต

จัดการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) และการจัดการพื้นที่ พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำที่ใช้ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนัก และหยุดการใช้สารเคมีอย่างน้อย 12 เดือน สำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือน สำหรับพืชยืนต้น ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.46) ตามลำดับ

3. มาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ดังนี้

3.1 ความหมายและความสำคัญของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.94) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นความสำคัญของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.95) และ ความหมายของการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชผักอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.93) ตามลำดับ

3.2 ประเภทของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.28) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกช.9000 (Organic Thailand (ค่าเฉลี่ย 4.95) รองลงมาต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (ACT-IFOAM) (ค่าเฉลี่ย 3.29) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) (ค่าเฉลี่ย 3.21) และ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อยที่สุดในประเด็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (NOP) (ค่าเฉลี่ย 1.48) ตามลำดับ

3. กระบวนการขอรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น ได้แก่ประเด็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร และประเมินเบื้องต้นและรวบรวมเกษตรกรที่ผ่าน (ค่าเฉลี่ย 4.89) รองลงมาคือ สรุปลผลการตรวจรับรองแปลง และ ตรวจติดตามแปลงที่ได้รับการ (ค่าเฉลี่ย 4.88) คณะผู้ตรวจรับรองนัดหมาย/ตรวจรับรองแปลงเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.87) ออกใบรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.81) และรับสมัคร/ขึ้นทะเบียน/ออกรหัสเข้าสู่ระบบอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.79) ตามลำดับ

4. ด้านการตลาด ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้

เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าและการแปรรูปสินค้า (ค่าเฉลี่ย 4.76) รองลงมาคือ ช่องทางการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 4.74) การจัดการราคาสินค้า (ค่าเฉลี่ย 4.66) และการจัดหาสถานที่ในการจำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 4.59) ตามลำดับ

3.2.3 ความต้องการการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 4.10 ความต้องการการส่งเสริมด้านการได้รับการสนับสนุนการผลิตพืชผักอินทรีย์

n=104

ประเด็น	ระดับความต้องการการส่งเสริม					Mean (S.D.)	ระดับ	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1. หน่วยงานภาครัฐ						4.85	มากที่สุด	
						(0.407)		
1.1 สนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ	91	11	2	0	0	4.86	มากที่สุด	4
	(87.5)	(10.6)	(1.9)	(0.0)	(0.0)	(0.404)		
1.2 องค์ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน	93	11	0	0	0	4.89	มากที่สุด	2
	(89.4)	(10.6)	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.309)		
1.3 การส่งเสริมเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	95	9	0	0	0	4.91	มากที่สุด	1
	(91.3)	(8.7)	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.283)		
1.4 สนับสนุนแหล่งเงินทุน	84	11	9	0	0	4.72	มากที่สุด	5
	(80.7)	(10.6)	(8.7)	(0.0)	(0.0)	(0.615)		
1.5 ฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต	95	7	1	1	0	4.88	มากที่สุด	3
	(91.3)	(6.7)	(1.0)	(1.0)	(0.0)	(0.425)		
2. หน่วยงานเอกชน						3.48	ปานกลาง	
						(0.831)		
2.1 การจัดหาตลาดให้กับสินค้า	96	4	3	1	0	4.87	มากที่สุด	1
	(92.3)	(3.8)	(2.9)	(1.0)	(0.0)	(0.476)		
2.2 การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิต	11	0	12	46	35	2.10	น้อย	2
	(10.6)	(0.0)	(11.5)	(44.2)	(33.7)	(1.187)		
เฉลี่ยรวม						4.17	มาก	
						(0.619)		

จากตารางที่ 4.10 ความต้องการการส่งเสริมการได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า

1. ความต้องการการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย 4.85) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.91) องค์กรความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 4.89) ฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.88) สนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 4.86) และสนับสนุนแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.72) ตามลำดับ

2.1 ความต้องการการส่งเสริมจากหน่วยงานภาคเอกชน ในภาพรวมพบว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.87) ในประเด็นการจัดหาตลาดให้กับสินค้า และ ต้องการได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.10) ในประเด็นการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิต ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็น	การได้รับการส่งเสริม		ความต้องการการส่งเสริม	
	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล
วิธีการส่งเสริม	3.55 (0.610)	มาก	3.89 (0.904)	มาก
เนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์	2.69 (0.778)	ปานกลาง	4.30 (0.642)	มากที่สุด
การได้รับการสนับสนุน	3.01 (0.832)	ปานกลาง	4.17 (0.619)	มาก
เฉลี่ยรวม	3.08 (0.740)	ปานกลาง	4.12 (0.792)	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ ภาพรวม ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) โดยมีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆ โดยวิธีการแบบบุคคล แบบกลุ่ม แบบมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) โดยมีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) เช่นเดียวกัน ได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) และมีความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) ส่วนการได้รับการสนับสนุน ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) ในขณะที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ และการได้รับการสนับสนุน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.12-4.13

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตารางที่ 4.12 ระดับปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็น	ไม่มีปัญหา (จำนวน/ ร้อยละ)	ระดับปัญหา					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
		(จำนวน/ร้อยละ)							
		5	4	3	2	1			
n = 104									
1. วิธีการส่งเสริม									
1.1 การเข้าถึงสำนักงาน/ องค์กร/เจ้าหน้าที่ มีความ ยากลำบาก	27 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	77 (74.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.22 (1.322)	น้อย	5
1.2 การฝึกอบรมการผลิต พืชผักอินทรีย์น้อยเกินไป	6 (5.8)	21 (20.2)	38 (36.5)	39 (37.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.60 (1.162)	มาก	1

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	ไม่มีปัญหา (จำนวน/ ร้อยละ)	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
		5	4	3	2	1			
1.3 แปลงต้นแบบศูนย์ เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ มีน้อย	12 (11.5)	23 (22.1)	43 (41.3)	10 (9.6)	16 (15.4)	0 (0.0)	3.36 (1.545)	ปาน กลาง	2
1.4 เอกสารวิชาการ ความรู้เรื่องการผลิตพืชผัก อินทรีย์เนื้อหาแน่น	6 (5.8)	0 (0.0)	53 (51.0)	23 (22.1)	6 (5.8)	16 (15.4)	2.97 (1.311)	ปาน กลาง	3
1.5 ไลน์,Facebook, Youtube,เว็บไซต์ เข้าถึงยาก	12 (11.5)	0 (0.0)	31 (29.8)	22 (21.2)	39 (37.5)	0 (0.0)	2.58 (1.244)	น้อย	4
1.6 อื่นๆ คือ ประชุม สัมมนา	54 (51.9)	0 (0.0)	2 (1.9)	19 (18.3)	0 (0.0)	29 (27.9)	0.90 (1.195)	ไม่มี ปัญหา	6
เฉลี่ยรวม							2.60	น้อย	
2. เนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์									
2.1 การพัฒนาระบบการ ผลิตไปสู่แนวทางเกษตร ผสมผสานที่ความ หลากหลายของพืชทำได้ยาก	33 (31.7)	0 (0.0)	23 (22.1)	48 (46.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.27 (1.602)	น้อย	8
2.2 มีความรู้ในการทำ แนวกันชน คันดิน หรือร่อง น้ำป้องกันการปนเปื้อน สารเคมี/โลหะหนักน้อย	6 (5.8)	0 (0.0)	38 (36.5)	16 (15.4)	23 (22.1)	21 (20.2)	2.57 (1.320)	น้อย	5
2.3 เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ ใช้ขยายพันธุ์ในระบบ อินทรีย์หายาก	1 (1.0)	55 (51.0)	29 (27.9)	13 (12.5)	5 (4.8)	3 (2.9)	4.22 (1.042)	มาก ที่สุด	1
2.4 วัสดุที่ใช้ในการ จัดการและการปรับปรุงดิน หายากและมีราคาสูง	12 (11.5)	44 (42.3)	0 (0.0)	26 (25.0)	0 (0.0)	22 (21.2)	3.08 (1.899)	ปาน กลาง	2
2.5 ชีวภัณฑ์ที่ใช้ใน ป้องกันกำจัดศัตรูพืชหายาก และมีความรู้ทางด้านชีว ภัณฑ์น้อย	12 (11.5)	22 (21.2)	10 (9.6)	44 (42.3)	0 (0.0)	16 (15.4)	2.87 (1.613)	ปาน กลาง	3
2.6 มีความรู้ในการเก็บ เกี่ยวและการจัดการหลังการ เก็บเกี่ยวน้อย	36 (34.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	61 (58.7)	2 (1.9)	5 (4.8)	1.85 (1.419)	น้อย	10

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=104

ประเด็น	ไม่มีปัญหา (จำนวน/ ร้อยละ)	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					Mean (S.D.)	ระดับ	ลำดับ
		5	4	3	2	1			
2.7 มีความรู้ในการ ป้องกันความเสี่ยงและการ ป้อนข้อมูลที่ให้สูญเสีย ความเป็นอินทรีย์ขณะพัก ผลผลิต ขนย้ายและบรรจุหีบ ห่อ	33 (31.7)	10 (9.6)	0 (0.0)	61 (58.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.24 (1.640)	น้อย	9
2.8 มีความรู้ในการ บันทึกข้อมูลการผลิตน้อย	21 (20.2)	32 (30.8)	23 (22.1)	0 (0.0)	6 (5.8)	22 (21.2)	2.75 (2.037)	ปาน	4
2.9 การขอรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทำ ได้ยาก	6 (5.8)	23 (22.1)	0 (0.0)	32 (30.8)	0 (0.0)	43 (41.3)	2.44 (1.665)	น้อย	6
2.10 มีความรู้ด้าน การตลาดน้อย	33 (31.7)	10 (9.6)	22 (21.2)	23 (22.1)	16 (15.4)	0 (0.0)	2.30 (1.773)	น้อย	7
2.11 อื่นๆ	71 (68.3)	0 (0.0)	3 (2.9)	2 (1.9)	1 (1.0)	27 (26.0)	0.41 (0.783)	ไม่มี ปัญหา	11
เฉลี่ยรวม							2.45	น้อย	
3. การได้รับการสนับสนุน									
3.1 การสนับสนุนปัจจัย การผลิตไม่ทั่วถึงและไม่ เพียงพอ	0 (0.0)	31 (29.8)	0 (0.0)	39 (37.5)	22 (21.2)	12 (11.5)	3.15 (1.364)	ปาน	2
3.2 สถานที่จำหน่าย สินค้าเกษตรอินทรีย์มีน้อย	12 (11.5)	23 (22.1)	31 (29.8)	22 (21.2)	16 (15.4)	0 (0.0)	3.24 (1.530)	ปาน	1
3.3 อื่นๆ	76 (73.1)	0 (0.0)	2 (1.9)	2 (1.9)	3 (2.9)	21 (20.2)	0.39 (0.806)	ไม่มี ปัญหา	3
							เฉลี่ย	2.26	น้อย
							เฉลี่ยในภาพรวม	2.47	น้อย

จากตารางที่ 4.12 ปัญหาการส่งเสริมในภาพรวม พบว่า ปัญหาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.47) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า

1. **ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม** พบว่า ภาพรวม เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.60) เมื่อพิจารณาในรายประเด็น เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) การ

ฝึกอบรมการผลิตพืชผักอินทรีย์น้อยเกินไป มีปัญหาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) (2) แปลงต้นแบบศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์มีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) (3) เอกสารวิชาการความรู้เรื่องการผลิตพืชผักอินทรีย์เนื้อหาหายาก มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) (4) ไลน์, Facebook, Youtube, เว็บไซต์ เข้าถึงยาก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) (5) การเข้าถึงสำนักงาน/องค์กร/เจ้าหน้าที่ มีความยากลำบาก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.22) และ (6) อื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 0.09) ตามลำดับ

2. ปัญหาด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ ภาพรวม เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.45) เมื่อพิจารณาในรายประเด็น เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์หายาก มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) (2) วัสดุที่ใช้ในการจัดการและการปรับปรุงดินหายากและมีราคาสูง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) (3) ชีวภัณฑ์ที่ใช้ในป้องกันกำจัดศัตรูพืชหายากและมีความรู้ทางด้านชีวภัณฑ์น้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87) (4) มีความรู้ในการบันทึกข้อมูลการผลิตน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75) (5) มีความรู้ในการทำแนวกันชนคันดิน หรือร่องน้ำป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนักน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.57) (6) การขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทำได้ยาก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.44) (7) มีความรู้ด้านการตลาดน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.30) (8) การพัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่ความหลากหลายของพืชทำได้ยาก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.27) (9) มีความรู้ในการป้องกันความเสี่ยงและการปนเปื้อนที่ทำให้สูญเสียความเป็นอินทรีย์ขณะพักผลผลิต ขนย้ายและบรรจุหีบห่อมีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.24) (10) มีความรู้ในการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.85) และ (11) อื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 0.41) ตามลำดับ

3. ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน ภาพรวม เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.26) เมื่อพิจารณาในรายประเด็น เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) สถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์มีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) (2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) และ (3) อื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 0.39) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ภาพรวมปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรใน
จังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็น	Mean	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. วิธีการส่งเสริม	2.60	1.297	น้อย	1
2. เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์	2.45	1.527	น้อย	2
3. การได้รับการสนับสนุน	2.26	1.233	น้อย	3
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	2.47	1.352	น้อย	

n=104

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกร
ในจังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.47) เพื่อพิจารณาเป็นราย
ประเด็น เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านวิธีการส่งเสริม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
(ค่าเฉลี่ย 2.60) รองลงมาคือ ปัญหาด้านเนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ มีปัญหาอยู่
ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.45) และ ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
(ค่าเฉลี่ย 2.26) ตามลำดับ

4.2 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด อำนาจเจริญ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัด
อำนาจเจริญจากการศึกษาพบว่าเกษตรกร มีข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.2.1 วิธีการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมหลักสูตรการผลิตพืชผัก
อินทรีย์ให้เกษตรกร จัดตั้งแปลงต้นแบบศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ จัดทำเอกสารวิชาการ
ความรู้เรื่องการผลิตพืชผักอินทรีย์ ส่งเสริมถ่ายทอดความรู้การผลิตพืชอินทรีย์ช่องทาง ไลน์
Facebook, Youtube และ เว็บไซต์

4.2.2 เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริม
ให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์ ส่งเสริมให้ใช้วัสดุในพื้นที่ใน
การจัดการและการปรับปรุงดิน ส่งเสริมการชีวภัณฑ์ที่ใช้ในป้องกันกำจัดศัตรูพืชหายากและให้
ความรู้ทางด้านชีวภัณฑ์ ให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลการผลิต สร้าง
ความรู้ในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ให้ความรู้ด้านการตลาด พัฒนาระบบการผลิต
ไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่ความหลากหลายของพืช จัดทำแนวกันชน คันดิน หรือร่องน้ำ

ป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี/โลหะหนัก ป้องกันความเสี่ยงและการปนเปื้อนที่ทำให้สูญเสียความ
เป็นอินทรีย์ขณะพักผลผลิต ขนย้ายและบรรจุหีบห่อ มีความรู้ในการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลัง
การเก็บเกี่ยวน้อย

4.2.3 การได้รับการสนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ควรบูรณาการร่วมกันจัดหา
สถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น สำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิต
พืชผักอินทรีย์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ประชากร คือเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 140 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.1.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.1.3 เพื่อศึกษาการได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.1.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 140 คน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ, 2562, น. 22)

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 104 คน) ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี ร้อยละ 79.8 และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.53 คน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตรของเกษตรกรทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร โดยจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 32.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 23.1 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเป็นผู้นำชุมชนของเกษตรกรทั้งหมด ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน และ เกษตรกร มีประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์เฉลี่ย 4.86 ปี

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.18 คน มีรายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์ เฉลี่ย 10,418.27 บาทต่อไร่ มีรายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรเฉลี่ย 3,278.85 บาทต่อไร่ พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์โดยเป็นที่ดินของตนเอง มีพื้นที่เฉลี่ย 3.34 ไร่

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

พบว่า เมื่อนำผลคะแนนของเกษตรกรมาพิจารณา โดยแบ่งตามช่วงคะแนนต่างๆ ปรากฏผลดังนี้ ร้อยละ 94.2 มีความรู้มากที่สุด และร้อยละ 5.8 มีความรู้มาก ตามลำดับ โดยมีคะแนนต่ำสุด 16 คะแนน สูงสุด 20 คะแนน และเฉลี่ย 18.87 คะแนน สามารถสรุปประเด็นเป็นรายย่อ ได้ดังนี้

1) หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด มีความรู้ในประเด็น การรักษาและฟื้นฟูสภาพการผลิตพืชผักอินทรีย์คือ การทำเกษตรที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่การเกษตรมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำ ร่องลงมาเกษตรกร ร้อยละ 94.2 ตอบถูก ในประเด็น การพัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มผลผลิตสามารถใส่ปุ๋ยยูเรียได้

2) การผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด มีความรู้ในประเด็น การผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาทางดิน น้ำ อากาศ เช่น มีสิ่งกีดขวาง ทำคันกัน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน, “ชาตุนโตรเจน” ได้จากมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ มูลวัว มูลควาย มูลสุกร, เกษตรกรต้องจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักเพื่อสามารถทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง, การทวนสอบ คือ การย้อนดูข้อมูลการจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักอินทรีย์ ร่องลงมา เกษตรกร ร้อยละ 98.1 มีความรู้ในประเด็น พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องไม่ใช้สารเคมีในการผลิต หากมีการใช้สารเคมีมาก่อนต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบอินทรีย์ก่อนและไม่กลับไปใช้สารเคมีอีก, เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ควรได้จากแหล่งที่เป็นการผลิตพืชผักอินทรีย์ เกษตรกร และ ร้อยละ 72.1 มีความรู้ในประเด็น การปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติ คือการเผาเศษพืชแล้วไถพรวน, เกษตรกรสามารถนำผลการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของคนอื่นมากล่าวอ้างผลผลิตการปลูกพืชผักอินทรีย์ของตัวเองได้

3) มาตรฐานการผลิตอินทรีย์ เกษตรกรทั้งหมด มีความรู้ในประเด็น (Organic Thailand) คือ มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร (มกช.), (ACT-IFOM) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย, (EU) คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป, (PGS) คือ ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม

4) การตลาด เกษตรกรทั้งหมด มีความรู้ในประเด็น การแสดงฉลากกล่าวอ้างถึง ผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต รองลงมา เกษตรกร ร้อยละ 96.2 มีความรู้ในประเด็น การจำหน่ายพืชผักอินทรีย์สามารถนำเอาพืชผักแปลงอื่นมาจำหน่ายแทนได้

1.3.4 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า

การได้รับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) โดยรับการส่งเสริมในประเด็นวิธีการส่งเสริม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) รองลงมา การได้รับการสนับสนุน ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) และเนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69)

ความต้องการได้รับการส่งเสริม มีความต้องการในเนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ มีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) รองลงมาคือ การได้รับการสนับสนุน มีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) และวิธีการส่งเสริม มีความต้องการได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) ตามลำดับ

1.3.5 ปัญหาการส่งเสริมในภาพรวม พบว่า ปัญหาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.47) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า

1) ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า การฝึกอบรมการผลิตพืชผักอินทรีย์น้อยเกินไป มีปัญหาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) รองลงมาคือ แปลงต้นแบบศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์มีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) และ การเข้าถึงสำนักงาน/องค์กร/เจ้าหน้าที่ มีความยากลำบาก มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.22)

2) ปัญหาด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ พบว่า เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์หายาก มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) (2) รองลงมาคือ วัสดุที่ใช้ในการจัดการและการปรับปรุงดินหายากและมีราคาสูง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) และมีความรู้ในการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.85)

3) ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน พบว่า สถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์มีน้อย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) รองลงมาคือ การสนับสนุนปัจจัยการ

ผลิตไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) และ (3) อื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 0.39) ตามลำดับ

1.3.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรใน

จังหวัดอำนาจเจริญจากการศึกษา พบว่าเกษตรกร พบว่า ข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมหลักสูตรการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เกษตรกร จัดตั้งแปลงต้นแบบศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักอินทรีย์ จัดทำเอกสารวิชาการความรู้เรื่องการผลิตพืชผักอินทรีย์ ส่งเสริมถ่ายทอดความรู้การผลิตพืชอินทรีย์ช่องทาง ไลน์ Facebook, Youtube และ เว็บไซต์ ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์ ส่งเสริมให้ใช้วัสดุในพื้นที่ในการจัดการและการปรับปรุงดิน ส่งเสริมการชีวภัณฑ์ที่ใช้ในป้องกันกำจัดศัตรูพืชหายากและให้ความรู้ทางด้านชีวภัณฑ์ให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลการผลิต สร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์

2. อภิปรายผล

การศึกษา การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.2 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 35.6 มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือกับ 3 คน ร้อยละ 100.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน และ ร้อยละ 74.0 มีประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี สอดคล้องกับ วันชัย ประยงค์หอม (2558, น.45) ได้ศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าแรงงานในภาคเกษตร ร้อยละ 57.6 เป็นเพศหญิง และอีกร้อยละ 42.4 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.3 ปี

เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51 -60 ปี ร้อยละ 79.8 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิดา อาจารย์ (2555, น.32) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์กับข้าวหอมมะลิแบบใช้สารเคมี ปีการเพาะปลูก 2554/55 หมู่ 2 และ 9 ตำบลนาเวียง อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 60 มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 60 ปี

เกษตรกรส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 49.0 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ภักดีกลาง (2556, น. 42) พบว่าเกษตรกรที่ผลิตข้าวเปลือกและเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.9 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบกับ ร้อยละ 73.7 มีแรงงานในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน และมีพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 22.30 ไร่

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกร (ร้อยละ 94.2) มีระดับความรู้ในระดับ มากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 18.87 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คริษฐ์สพล หนูพรหม (2558, น. 955-969) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผักอินทรีย์ โดยให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ พบว่าเกษตรกรมีความรู้การทำการเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกร มีความรู้ในหลักการผลิตพืชผักอินทรีย์ การผลิตพืชผักอินทรีย์ มาตรฐานการผลิตอินทรีย์ การตลาด (ร้อยละ 100.0) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐจิ เขียวลือ (2560, น. 88) ได้ศึกษา นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน

2.3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์

เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆ โดยวิธีการแบบบุคคล แบบกลุ่ม แบบมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) โดยมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วริพัทธ์ เจริญปัญญาวิช (2560) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย พบว่า เกษตรกรยังต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยี

เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) และมีความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการผลิตพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ตะวัน ห่างสูงเนิน และคณะ (2557, น. 82) ได้ศึกษา ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแอมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านเนื้อหาการให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรเชิงเดี่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด

การได้รับการสนับสนุน ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) ในขณะที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รัชนิ รูปหล่อ และคณะ (2558, น. 191) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำ

เกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอด่านช้าง พบว่า การได้รับการส่งเสริมในการทำเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการให้การส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องตามความต้องการของเกษตรกรจะทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จ

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

วิธีการส่งเสริม ด้านเนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ในระบบอินทรีย์ ส่งเสริมให้ใช้วัสดุในพื้นที่ในการจัดการและการปรับปรุงดิน ส่งเสริมการชีวภัณฑ์ที่ใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืชหายากและให้ความรู้ทางด้านชีวภัณฑ์ ให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลการผลิต สร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ให้ความรู้ด้านการตลาด พัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางเกษตรผสมผสานที่ความหลากหลายของพืช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภากาศ บัวแก้ว และคณะ (2561, น. 84) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเห็นว่า เจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชผักอินทรีย์

การได้รับการสนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ควรบูรณาการร่วมกันจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น สสำรวจความต้องการปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นราศิณี แก้วไหลมา และคณะ (2560, น. 112) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่าทัศนคติของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน เห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์มีความยุ่งยาก และเสียค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นการได้รับการสนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่เกษตรกรเห็นว่าไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ จึงทำให้มีทัศนคติไม่ดีต่อการทำเกษตรอินทรีย์ และทำให้ไม่ยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า มีประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร และเกษตรกรมีแรงจูงใจในการผลิตพืชผักอินทรีย์มากยิ่งขึ้น

3.1.2 จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังมีความต้องการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอ และต้องการได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาการใช้สารอินทรีย์ทางการเกษตร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ และเกษตรกร ควรมีการพบปะกันบ่อยครั้งขึ้นเพื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ

3.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานผ่านทางผู้นำชุมชน สื่อวิทยุ และต้องการให้มีงบประมาณในการฝึกอบรมการผลิตพืชผักอินทรีย์ทางการเกษตรอยู่เสมอ

3.1.4 จากผลการศึกษา เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นย้ำการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เจ้าหน้าที่ต้องเดินหน้าไปให้คำแนะนำในช่วงแจกปัจจัยการผลิต และติดตามให้คำแนะนำในช่วงที่เกษตรกรนำไปใช้ จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นของต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนของการผลิตพืชผักอินทรีย์ และช่องทางการจัดจำหน่าย ในทุกช่องทางการตลาดอย่างครบวงจร

3.2.2 ควรมีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการผลิตพืชผักอินทรีย์ เพื่อนำมาเป็นต้นแบบ ปรับปรุง พัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้หลากหลายในทุกมิติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2556). การปรับปรุงบำรุงดิน . กรมพัฒนาที่ดิน : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
_____. (2558). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2558. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
_____. (2559). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2559. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
_____. (2561). คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2561. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การทำงานส่งเสริม
การเกษตรกับชุมชน. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
กุลชาติ เวชสาร. (2558). การวิจัยการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
คริสจัสพล หนูพรหม. (2558). การผลิตผักอินทรีย์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 23(6) :
955-969.
- จินดา ขลิบทอง. (2545). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุด
วิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 1) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ณัชชา ลูกรักษ์. (2556). ปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนเพื่อการผลิตพืชผักอินทรีย์ :
กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกร จังหวัดราชบุรี ที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาระบบเกษตร
อินทรีย์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อลดการใช้สารเคมี ปี 2554.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.,
กรุงเทพฯ.
- ณัฐวิจิ เตียวลือ. (2560). นโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
(วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดิเรก ฤกษ์หรัาย. (2527). การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ตะวัน ห่างสูงเนิน และคณะ. (2557). ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่.
(ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

- ธีระพงศ์ มนต์แก้ว. (2556). *ความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลลำวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาส่งเสริมการเกษตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธนิดา อาจชาวี. (2555) *การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์กับข้าวหอมมะลิแบบใช้สารเคมี ตำบลนาเวียง อำเภอสวนงคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ ปี การเพาะปลูก 2554/55*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นภาพรณัฏ บัวแก้ว และคณะ. (2561). *รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. ทุนวิจัย สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- นราศิณี แก้วไหลมา และคณะ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2556). *การจัดการความรู้และสารสนเทศในงานส่งเสริมการเกษตร ในประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา เล่ม 2 (หน่วยที่ 12) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี*.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2556). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2558). *วิธีการส่งเสริมการเกษตร*. เชียงใหม่. ภิรมย์กิจการพิมพ์.
- พหล ศักดิ์คะทัศน์ และคณะ. (2560). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารเกษตร*, 33(3) : 405-414.
- พัชรินทร์ ถักดีกลาง. (2556). *การเปรียบเทียบกระบวนการผลิต ต้นทุน และผลตอบแทน ระหว่างการผลิตข้าวเปลือกและเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร หมู่ 6 ตำบลหนองสามสี อำเภอสวนงคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รุ่งเรือง ลาดบัวขาว. (2558). *การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบ้านนาหึ่ก ตำบลสะลวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- รัชนี้ รูปหล่อ และคณะ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอด่านช้าง. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิพัชย์ เจียมปัญญารัช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(8) : 119-138.
- วันชัย ประยงค์หอม. (2558). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาส่งเสริมการเกษตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2559). การบริหารการตลาดยุคใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไคมอน อิน บิสซิเนส เวิร์ด.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ. (2562). ข้อมูลเกษตรกร. อำนาจเจริญ : กรมวิชาการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ. (2561). ร่างแผนพัฒนาการเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ 4 ปี พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564.: กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ. สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ. (2561). รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดอำนาจเจริญ. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต. สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุดใจ จงวรกิจวัฒนา. (2561). การศึกษาเศรษฐกิจการผลิต การตลาดพืชผักอินทรีย์. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- อิสระ อินทรสุด. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

สำหรับเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 9 หน้า ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 3 การได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดอำนาจเจริญ

คำแนะนำ : โปรดเติมข้อความหรือตัวเลขลงในช่องว่าง.....และใส่เครื่องหมาย ✓
ใน (.....) หน้าข้อที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1. เพศ (.....) 1. ชาย (.....) 2. หญิง
2. อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา
 - (.....) 1. ประถมศึกษา (.....) 2. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
 - (.....) 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช. (.....) 4. อนุปริญญาตรี/ปวส.
 - (.....) 5. ปริญญาตรี (.....) 6. อื่นๆ (ระบุ).....
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
5. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตรใดบ้าง
 - (.....) 1. ไม่เป็น
 - (.....) 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - (.....) 2.1 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (.....) 2.2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
 - (.....) 2.3 สมาชิกกลุ่มเกษตรกร (.....) 2.4 สมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส
 - (.....) 2.5 สมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร (.....) 2.6 อื่นๆ ระบุ.....
6. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งใดบ้าง
 - (.....) 1. ไม่เป็น
 - (.....) 2. เป็น ตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - (.....) 2.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน (.....) 2.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน
 - (.....) 2.3 สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อบต./เทศบาล
 - (.....) 2.4 คณะกรรมการหมู่บ้าน (.....) 2.5 อื่นๆ (ระบุ).....
7. ประสบการณ์ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ทั้งหมด.....ปี (รวมปีปัจจุบัน)

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1. จำนวนแรงงานในครอบครัว.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
2. รายได้จากการผลิตพืชผักอินทรีย์.....บาทต่อไร่
3. รายจ่ายจากการผลิตพืชผักอินทรีย์.....บาทต่อไร่

4. พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์

(.....) 4.1 ที่ดินของตนเอง จำนวน.....ไร่

(.....) 4.2 ที่ดินเช่า จำนวน.....ไร่

(.....) 4.3 ที่ดินซึ่ง ไม่เสียค่าเช่า/ที่ดินซึ่งบุคคลอื่นให้ทำกินเปล่า จำนวนไร่

(.....) 4.4 ที่ดินประเภทอื่นๆ จำนวน.....ไร่

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างคำตอบที่ตรงกับความรู้ของท่านมากที่สุด

ประเด็น	คำตอบ		คะแนน
	ถูก	ผิด	
1. หลักการผลิตพืชผักอินทรีย์			
1.1 การรักษาและฟื้นฟูสภาพการผลิตพืชผักอินทรีย์คือ การทำเกษตรที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่การเกษตรมาหมุนเวียนใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำ			
1.2 การพัฒนาการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มผลผลิตสามารถใส่ปุ๋ยยูเรียได้			
2. การผลิตพืชผักอินทรีย์			
การจัดการพื้นที่ปลูก			
2.1 พื้นที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องไม่ใช้สารเคมีในการผลิต หากมีการใช้สารเคมีมาก่อนต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบอินทรีย์ก่อนและไม่กลับไปใช้สารเคมีอีก			
การจัดการการผลิต			
2.2 การผลิตพืชผักอินทรีย์ต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากดิน น้ำ อากาศ เช่น มีสิ่งกีดขวาง ทำคั่นกัน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน			
การเลือกพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์			
2.3 เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ควรใช้จากแหล่งที่เป็นการผลิตพืชผักอินทรีย์			

ตอนที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	คำตอบ		คะแนน
	ถูก	ผิด	
การจัดการและการปรับปรุงดิน			
2.4 การปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีเกษตรธรรมชาติ คือการเผาเศษวัชพืชแล้วไถพรวน			
2.5 “ธาตุไนโตรเจน” ได้จากมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ มูลวัว มูลควาย มูลสุกร			
การจัดการศัตรูพืช			
2.6 “บิวเวอเรีย,เมธาไรเซียม,ไส้เดือนฝอย” เป็นชีวภัณฑ์ใช้ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช			
2.7 “ไตร โคเดอมา”เป็นเชื้อราสีขาว ใช้ป้องกันกำจัดโรคพืชที่เกิดจากเชื้อรา			
การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว			
2.8 การล้างผลผลิต สามารถล้างในคลองน้ำในร่องสวนได้			
การพักผลผลิต การขนย้ายและการบรรจุหีบห่อ			
2.9 การขนย้ายผลผลิตต้องมีความสะอาดมีการป้องกันการปนเปื้อน			
การแสดงผลและการกล่าวอ้าง			
2.10 เกษตรกรสามารถนำฉลากการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของคนอื่นมากกล่าวอ้างผลผลิตการปลูกพืชผักอินทรีย์ของตัวเองได้			
การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง			
2.11 เกษตรกรต้องจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักเพื่อสามารถทวนสอบข้อมูลย้อนหลัง			
2.12 การทวนสอบ คือ การย้อนดูข้อมูลการจดบันทึกข้อมูลการผลิตพืชผักอินทรีย์			

ประเด็น	ปัญหา		ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	ไม่มี	มี	5	4	3	2	1	
การได้รับการสนับสนุน								
18. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ								
19. สถานที่จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์มีน้อย								
20. อื่นๆ								

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

วิธีการส่งเสริม

.....

.....

.....

.....

...เนื้อหาที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์

.....

.....

.....

.....

การได้รับการสนับสนุน

.....

.....

.....

*****ขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี*****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายจักรพงษ์ บุตราช
วัน เดือน ปีเกิด	29 มกราคม 2534
สถานที่เกิด	ตำบลโนนโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2557
สถานที่ทำงาน	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอำนาจเจริญ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติงาน

